

II 1586

Библиотечка
ИСКРА

2

ЦЕНА 50 ДИН.

Одговорен уредник: **Митко Зафировски**

РЕДАКЦИОНЕН ОДБОР: **Нада Петрова, Рада Митрова, Иванка
Крле, Димче Марковски, Митко Зафировски.**

Редакција и администрација: **Кеј Димитар Влахов — 49, Скопје;**
пошт. фах 154.

Годишна претплата 150 дин., еден број 50 дин., чековна сметка
при Народната банка: 802-Т-667.

Издава Библиотечниот центар при Народната библиотека, Скопје.

Печатница „Гоце Делчев“ П (3651) — Скопје тираж 500

Библиотекарска ШКОЛА

СПИСАНИЕ НА ДРУШТВОТО
НА БИБЛИТЕКАРИТЕ

Излегува тримесечно

ГОД. I

Скопје, април--јуни 1955

БР. 2

По повод преднацртот ОПШТ ЗАКОН ЗА БИБЛИТЕКИТЕ*)

Необходноста од општ закон за библиотеките, кој да регулира нормален развоен пат на библиотекарското дело во нашата земја, односно на библиотеките како важни општопросветни и научни институции во сестраниот развој на нашата социјалистичка стварност, одамна-одамна е назрела со целата нејзина сериозност. Отсуството на еден ваков или сличен закон, така или инаку, неволно го стави процесот на библиотекарството во извесни ненормални односи дури и со самата голема наша стварност.

Тргувајќи од оваа ситуација, во која се најде развојот на нашето библиотекарство, особено на масовото библиотекарство (одпочнато по ослободувањето со ентузијазизиран подем а остановено при наложилите ни се ред реорганизации во целокупниот општествен развој само на себе), сакале не сакале неминувано треба да констатираме дека за известен подолг период го опфати таква необична стагнација, која го сведе на обично животарење; со исклучение на известен незначаен број стабилизирани, повеќето стари и големи библиотеки (кои го водат своето потекло од пред војната), останатите библиотеки, особено новонаформираниите после ослободувањето, неволно се најдоа во ситуација „под зла макија“.

Значи, таа жалосна состојба тешко ги погоди, пред сè, масовите — популарните библиотеки. И не само по малите места — селата и градчињата (паланките), а и во градовите. И бидејќи

*) Овој преднацрт-закон, кој од подолго време е пред законодавниот одбор на Сојузната народна Скупштина, претстои да биде изгласан до крајот на оваа година.

тие библиотеки скоро сите беа во секој однос недоволно стабилизирани, тоа во екот на реорганизациите почнаа да гаснат негласно не една по една, а масово; на не една таква библиотека и беа одземени дури и „пелените“ во кои беше ја повиткало ослободувањето — на не една таква библиотека и беа одземени просториите (во кои беше нашла бел свет) за трговски и слични дуќани, а материјалната издржка сведена до питачка милостија.

Сé тоа, се разбира, перспективноста на библиотекарството, особено на масовото, ја замагли до едвај ли не, непотребна. Така што можностите за запазувањето и ојакнувањето на изникнатата после ослободувањето прилично значајна библиотекарска мрежа се сведоа на минимум, бидејќи на жалост, библиотекарството беше забутано во глув колосек по живите од правни станици на нашата млада полетна стварност.

Во сето кажано до тука, се разбира, не малце вина носат и самите библиотекарски функционери, т. е. не малце допринесе и нивната недоволна активност, или, подобро речено, нивната недоволна заинтересираност кон масовото — популарното библиотекарство. Бидејќи на повеќето од нив, и особено на тие кои се афирмирале како општествени работници на полето на библиотекарството, (кои главно произлегуваат од големи, стабилизирани, научни библиотеки), некако им е изпод достоинството да се занимаат со масовото — популарното библиотекарство. А фактички, тие, како луѓе на чело на библиотекарското раководство, односно како најавторитативни луѓе во библиотекарството не само меѓу библиотекарските работници а и пред одговорните просветни органи, ја имаат сета можност во секој однос широко да делуваат над развитокот на нашето библиотекарство.

Оваа констатација, макар и меѓу другото, бездруго ќе биде непријатна за некои од тие луѓе, но ние треба и ваквите слабости да ги имаме на ум, бидејќи и тие носат известен негативен одраз за ненормалниот развиток на нашето библиотекарство воопшто.

Навистина, престојниот општ закон за библиотеките, под една или друга форма, ќе ги усклади објективните услови за нормален развиток на библиотекарството. Но, покрај тоа, да не забораваме дека субјективните слабости и за напред можат да бидат извесна кочница, до колку нема да можат да се увидуваат, до колку нема да има волја да се преодолејат.

Со регулирањето на условите за развивање по нормален пат на библиотекарството, и особено на масовото — популарното библиотекарство, не малце ќе се допринесе, меѓудругото, и за развивање, ширење и јакнење и на здрав културно-просветен живот.

Изготвениот преднацрт на општиот закон за библиотеките, кој е распратен на мнение и до некои заинтересирани институции, пред сè, треба да констатираме дека во целина е составен доста успешно, и покрај некои пропусти во него и не баш најсреќни формулации на некои негови членови, кои ни даваат право и за известни забелешки. Но, заедно со тоа, не ја испуштаме од предвид и тешкотијата на комисијата која била натоварена со неговото изготвување, бидејќи не и била ни на неа лесна работата. Особено кога се има предвид, од една страна, дека ваков широк закон за библиотеките за прв пат се изготвува во нашата земја, а од друга страна, дека во него требале да најдат основа најбитните елементи за озаконување на положбата на една широко перспективна библиотекарска мрежа — од научни па до најшироконародни библиотеки.

Тоа што е најважно за намената на овој преднацрт-закон — регулирањето на нормален развоен пат на библиотекарството воопшто во нашата земја, е извршено со успех; во него легнале за основа токму тие карактерности кои се најбитни за намената на еден ваков закон.

Еден од најважните, најбитните членови во тој дел, кој по наше мнение фактички ја содржи суштината на претстојниот ОПШТ ЗАКОН ЗА БИБЛИОТЕКИТЕ, е член 4, односно неговата прва ставка. Таа гласи: „Оснивачот на библиотека е должен да и ги обезбеди неопходните средства за работа“. И бидејќи не се сомневаме дека важноста — духот на овој текст бездруго ќе биде наполно прифатен и при изгласувањето на законот од Народната скупштина, треба со задоволство да одбележиме дека отсега натаму на нашите библиотеки со сигурност ќе им се обезбедат пристојни услови за нормален редовен живот, за нормален редовен развиток во секој однос.

Како наша забелешка на овој дел, што бездруго треба да ја укажеме, е:

Прво, дека во Член 2 би требало да стане збор и за школските библиотеки, односно дека наред со зборовите: „...библиотеките се научни, стручни и народни“ да се додаде и зборот „училиштни“. (Во овој напис ќе стане малце повеќе збор за истите библиотеки во понатамошното наше излагање).

Второ, дека вторите ставки на Член 4 и Член 8 ни се чинат во несклад со стварноста. Тие гласат: „Секоја библиотека има своја претсметка на приходи и разходи“ и дека „Библиотеките се правно лице“.

Излегувајќи од стварната организациона положба на библиотекарската мрежа во нашата земја, нам ни се чини дека не може да има секоја библиотека своја претсметка на приходи и расходи, ниту секоја библиотека да биде правно лице, зошто многу од библиотеките не се самостални институции, а се при

некои установи. Пример: библиотеките при факултетите, факултетските институти, заводи и семинари; библиотеките при самосталните научни институти, заводи, музеи, итн.; библиотеките при фабриките и другите слични стопански претпријатија, како и библиотеките при разните културно-просветни и други општествени организации. А на тие библиотеки им се обезбедуваат потребните материјални средства во буџетите на самите установи, односно претпријатија и организации при кои постојат како такви.

По наше мнение во втората ставка на Член 4 би требало да се додаде, после зборот „секоја“ и зборот „самостална“ или нешто слично, за да се однесува таа ставка исклучиво за библиотеки кои постојат како самостални установи. Што се однесува за останатите библиотеки, за нив би требало да се формулира нова ставка, како трета. И тоа во смисла, дека на нив им се обезбедуваат потребните средства во буџетот на установата, односно претпријатието или организацијата при која се, и без друго во засебни позиции (за да не се случува истите средства да се трошат за сè друго, а најмалце за намената им — за библиотеката, од една страна, а од друга страна, за да можат во извесна смисла и послободно да располагаат со нив и, од тука, се разбира, и поправилно ги планираат за своите годишни потреби).

И чл. 8 ставка втора би требало да се измени во духот на горната смисла; дека само самосталните библиотекарски установи се правно лице.

Вториот дел на преднацртот ги конкретизира задачите на научните библиотеки. Во него и покрај тоа што има извесни не најсреќни формулации, може да се каже дека сè е разработено до подробности, од кои на некои можеби им е повеќе местото во правилник одошто во закон (по сè изгледа дека авторите на преднацртот највеќе се запознаени со карактерот и задачите на тие библиотеки).

Третиот дел се однесува за стручните библиотеки. Нивната функција е одредена во еден член. Тоа е Член 19. Останатите три члена во овој дел се однесуваат: за условите при кои се основаат тие библиотеки, кој врши надзор над нив и дека имаат свои правила.

По наше мнение, предметот на Член 19 требало да биде разработен, ако не во повеќе членови, тоа барем во повеќе ставки. Бидејќи улогата и задачите на тие, би рекле, специфични библиотеки исто така не е едноставна. Особено кога се има предвид, од една страна, дека се при севозможни „државни установи, заводи, стопански организации, стручни друштва и општествени организации“, како што се вели во тој член на преднацртот,

а од друга страна, дека нивната намена е „првенствено (да) служат за стручното издигнување на колективите, односно на членовите во тие установи и организации, како и за унапредувањето на стручната работа во нив“, како што се вели во продолжение на цитираниот пасаж од истиот член.

Сé тоа, речено така да се каже на еден дах за тие библиотеки, повеќето од кои фактички од сега натамо ќе се развиваат во правата смисла на сериозни стручни библиотеки, ни се чини доста едноставно преминување преку нивната важност.

Четвртиот дел е за народните библиотеки. Овој дел од претнацртот има специфично значење, со оглед на значајниот факт — дека отсега натаму ќе бидат во обезбедено соштествување во секој однос и масовите, т.е. популарните библиотеки, кои до сега, така или инаку, не малце зависеа во своето соштествување скоро исклучиво само од добрата волја на поедини луѓе од општествените фактори по места (оваа пракса највеќе ја имаме предвид од стварноста во НРМ).

Неговата суштина, е одредена во Член 25. Таа гласи:

„Народни библиотеки можат да се осниваат ако се исполнети следните услови:

- ако се обезбедени погодни простории, снабдени со уредување за прегледно сместување на книгите како и простории потребни за читање на книги, списанија и дневен печат, т.е. читални снабдени со потребното уредување;

- ако располагаат со книги и списанија кои по својот квалитет и обем одговараат на потребите на крајот за чие население е наменета;

- ако е снабдена со најмалце еден дневен лист и со локалните весници;

- ако е обезбедено сталното или повремено давање на книги на читачите“.

Еден друг член од овој дел на претнацртот—закон, кој исто така треба да го истакне како важен за иднината на развивањето на библиотекарската мрежа во нашата земја, е Член 27. Тој одредува:

„На територијата на општината по правило постои една општинска библиотека (т.е. една библиотека како општинска установа, белешка моја — М. З.).

„Народните одбори на поголеми општини (територијално, бел. моја — М. З.) можат, во согласност со народниот одбор на околијата, да осниваат и повеќе општински народни библиотеки“.

Тоа значи, дека отсега за напред на територијата на секоја општина задолжително ќе има најмалце по една библиотека како општинска установа, независно од тоа дека можат да се осниваат и повеќе такви и ред други од разни културно-просветни и слични општествени организации, при нив или како самостојни тела.

Нашите забелешки кон тој дел се главно во врска со чл. 26, кој предвидува дека

„Народните библиотеки кои ги оснива народниот одбор, можат да бидат општински и околиски (градски)“!

Тие три термина, макар последниот да е во заграда, треба појасно да се разграничат. И тоа во таа смисла: терминот општинска да биде како основен во Член 26. Бидејќи во секој однос тој термин е основна единица и на нашето ново административно уредување. Друго е прашањето дека таквата библиотека — општинска — може да ја врши и фикцијата на околиска, во местото каде е седиштето на околијата (а ако е тоа седиште во поголем град — со неколку општини, тогаш една од најголемите ја врши таа функција). И називот градска библиотека би требало да се одреди во засебна ставка на Член 26, до колку е нужно да се сочува како таков и натаму. Во таков случај таа ставка би требало да гласи во следната смисла, приближно: дека во градот — седиште на општината, библиотеката носи назив Градска народна библиотека, односно ако се повеќе, една од нив е Централна градска народна библиотека (како што би требало да има и Централна општинска народна библиотека во општините кои немаат седиште во град а има повеќе општински народни библиотеки на нивната територија).

Во горната смисла би требало да се извршат измени, се разбира, во сите членови каде се спомињаат тие три термина.

Петтиот дел, кој е последниот дел на претнацртот — закон, се однесува до управувањето на библиотеките. Тој е јасен и прилично конкретен, во духот на принципите на општественото управување со народната имовина, односно со просветните установи.

Исклучив пропуст во претнацртот на општиот закон за библиотеките го сметаме прашањето со училишните библиотеки. Тие во него воопшто не се споменуваат!

Потребата конкретно да се одреди во идниот општ закон за библиотеките и нивната положба било во делот за народните библиотеки или во засебен дел (кое е најправилно, поради нивната специфичност) е од двострано значење токму со оглед на нивниот специфичен карактер по важност; нивното стабилизирање, од една страна е потребно за да дозволи состојбата им да се култивира навика кај учениците за читање и на општообразователна литература, а од друга страна, за да се развива во нив необходимата навика за ценење на библиотеката и нејзината улога воопшто, бидејќи ќе треба да го настават своето понатамошно општокултурно развитие и преку библиотеката.

ПО ПОВОД НАЦРТОТ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА МЕЃУБИБЛИОТЕЧНО ПОЗАЈМУВАЊЕ НА КНИГИ

За развивањето и унапредувањето на научната и стручната работа преку библиотеките, меѓудругото, особена важност има и библиотечното позајмување на книги. Ете зашто, иницијативата на Сојузот на библиотекарските друштва во ФНРЈ да изготви нацрт-правилник за таа цел, е пофална, значајна.

Ваков еден правилник има посебно значење за библиотеките во НРМ и нивните читатели кога се има предвид дека нашата Република пред ослободувањето била воопшто во невозможност да организира свои културни институции. Ваквиот правилник ќе овозможи доста наши библиотеки да ги услужуваат своите читатели и со книги кои ги немаат во својот книжен фонд, во своите библиотечни рафтови. Тие немале можност да создаваат големи книжни фондови и оттука, да сочувуваат и имаат големо книжно богатство од значајни дела.

Со донесувањето на правилникот за меѓубиблиотечно позајмување на книга, меѓудругото, се дава можност на библиотеките во НРМ да го задоволуваат и развиваат уште повеќе сè поголемиот интерес кон севозможна значајна литература на заинтересираните читатели, на заинтересираните граѓани во нашата Република.

Ваквата позајмена служба поголемите, односно побогатите, библиотеки со книжен фонд во ФНРЈ, вклучувајќи ја и Народната библиотека во Скопје, непосредно или посредно ја прават по некоја традиција било внатре во нашата земја, било надвор од нашите граници.

Но за ваква работа до сега ми се чини и нема донесено некој Правилник, потврден од надлежните органи, со кој би се завел извесен стален начин на позајмување книги од една страна и, како најважно, од друга страна, би се предвиделе одговорности за неуредното или сосем невраќањето на книгите.

Од тие причини се надеваме дека Нацртот на Правилникот за меѓубиблиотечно позајмување ќе допринесе за правилно функционирање на таа служба при сите библиотеки.

Правилникот е изработен во 15 члена и ги има опфанато следните моменти:

Како да се евидентира, кои библиотеки ќе можат да го вршат меѓубиблиотечното позајмување на книги во земјата, начинот на позајмувањето, евиденцијата и гаранцијата на позајмувањето, каков библиотечен материјал се одзема од позајмувањето, и позајмувањето од странство.

Онака како е предвидена организацијата на позајмувањето со Правилникот, ми се чини дека е неопходно нужно да се час поскоро создадат републички централни каталози при Централните народни библиотеки, во кои би влегле сите фиши од разните книги, што се наоѓаат во разните поголеми и помали научни, стручни и масови библиотеки во Републиката, а Централната народна библиотека ги нема.

Овој, и ваков каталог и овозможува на Централната народна библиотека веднаш да знае дали бараната книга за позајмување во републиката ја има и во која библиотека, односно место се наоѓа и по најкус пат може да ја побара и достави до библиотеката што ја побарала книгата.

Навистина, Библиографскиот институт во Белград има превземено извесни мерки за создавање на еден централен сојузен каталог за страни часописи и страна книга од 1919 год. наваму, но сметам, дека тој нема да биде комплетен, бидејќи се попишуваат само книгите на страни јазици и, како реков, од 1919 год., а нашата домашна литература сега за сега не е земена во обзир; и друго, се попишуваат книгите само од поголемите научни библиотеки.

Никој не може да тврди дека масовните библиотеки во поголемите места како и некои мали институтски и заводски библиотеки немаат книги што би биле можда единствени во земјата или би го дополниле некој дел што се наоѓа во некоја поголема библиотека.

Правилникот во чл. 2 предвидува дека друштвото на библиотекарите на поедини републики или Централната републичка библиотека прави список на библиотеки во републиката коишто сакаат да учествуваат во позајмувањето на книги и тој список треба да го потврди Советот за просвета, наука и култура, мотивирајќи го тоа како мерка за поголема одговорност, и дотичниот список да се достави до Централните библиотеки на другите републики.

Како пак во следниот, член 3, се зборува дека скоро само преку Централната библиотека на републиката ќе се врши позајмувањето, сметам дека таков попис не е нужен, затоа што библиотеките не ја бараат книгата по свое желание, туку ја бара читателот, којшто има належашта потреба од таа книга, преку дотичната односно најблиската библиотека, и во таков случај секоја библиотека би сакала да го услужи својот читател и преку позајмување на книги за сериозна научна и стручна работа.

Стварноста е навистина таква што сега за сега имаме слабо организационо поставени библиотеки, но тие се главно библиотеки од популарен карактер во малите населени места, што можеби нема да имаат ни такви читатели што би барале такви книги.

Но ако се случи да ги има и такви, штом ќе постои Правилник за меѓубиблиотечно позајмување, верувам дека одговорните во дотичните библиотеки ќе можат да се раководат по него и да одговораат на барањата.

Со правењето на таков попис стално би се усложнувала работата во овој случај во Централната републичка библиотека, со тоа што би требало да ја внесува секој пат секоја библиотека, што по една или друга случајност не била опфатната во првиот односно претходниот список, а во моментот има потреба за позајмување, и тоа да го потврди во Советот за просвета и култура и да ги извести другите централни републички библиотеки.

Во членовите од 5 па до 8 заклучно во Правилникот се зборува за начинот на позајмувањето со приложен образец, којшто би бил ист за цела ФНРЈ и којшто би имал три дела. Што се однесува до податоците во образецот, тие се добри за полна евиденција, но самата манипулација со него ми се чини дека е доста отежната и сврзана со расходи. Како предвидува Правилникот, тој образец, односно деловите од него од позајмувањето до враќањето на книгата треба да се испратат 3 пати сами и еднаш со книгата, а ако книгата ја нема Централната библиотека, треба уште еднаш да се препрати од страна на таа Централна библиотека што го добила позајмениот лист до некоја друга во републиката за која се смета дека би можела да ја има бараната книга (оти нема централен каталог).

Овој начин може би да е добар за водење на добрата евиденција, но е доста комплициран, а како пак Правилникот предвидува за позајмената книга расходите да паднат на терет на читателот — позајмувач, услугата би коштала скапо. Сметам дека работата би можела да се упрости и пак да биде добро евидентирана.

Во членот 9 се предвидува кој библиотечен материјал се одзема од позајмувањето, што е правилно и нужно поради сигурно запазување од евентуално изгубување или оштетување, а се инкунабули или ретки и скапи работи.

Со 10 член се предвидува рок за позајмувањето и тој е доста долг, а освен тоа и еластично е поставено прашањето, што предвидува по потреба да може да се продолжи со извесна процедура.

Понатаму во член 11 се предвидуваат санкциите против библиотеката што ја побарала книгата на послуга, ако истата евентуално е оштетена или изгубена, во вредност што ќе ја одреди комисијата, одредена од библиотеката што ја дала книгата.

Тоа е сосем правилно поставено и прифатливо, но не знам зошто би требало да ја сноси одговорноста библиотеката што ја барала книгата и тогаш, кога книгата е изгубена или оштетена со кривицата на поштата како што го предвидува овој член на Правилникот, кога во чл. 8 изрично се бара книгата да се испраќа препорачано, така што и библиотеката што ја испраќа книгата има реверс за праќањето, а пак библиотеката што ја прима книгата, треба да го потврди приемот со потпис.

Таквите штети можат значи лесно да се констатираат и таа штета треба да падне на терет на поштата, согласно нивните задолженија во работењето. Со ослободувањето од одговорност на поштата ми се чини дека се дозволува лабавост и неодговорност во нивната работа.

Во крајните членови се зборува за позајмување на книги од инострани библиотеки, дека само Централните републички библиотеки и некои поголеми научни, би имале право да го вршат тоа позајмување, што е правилно.

Но да би позајмувањето било поулеснато, доколку би имало можности нашиот Сојуз на друштвата на библиотекарите на ФНРЈ, би требало преку надлежните органи во земјата или преку меѓународните организации ФИАБ или УНЕСКО да бараат книгите да се испраќаат и примаат во платежната валута на дотичната земја, како што се прави со писмата на база на некоја поштенска конвенција.

Плаќањето во девизи го спречува можеби во моментот неопходно нужниот книжен материјал, бидејќи голем број поголеми научни библиотеки ги немаат.

Н. П.

ДЕТСКИ БИБЛИОТЕКИ

Како што е познато, секоја библиотека има за цел да собира и обработува колку се може повеќе книги и тие книги да ги дава за читање на жителите од своето место. Со читањето жителите ќе добијат воспитание и образование, ќе се издигнат морално и интелектуално, ќе го прошират хоризонтот на своето знаење во сите научни, теоретски и практични области, ќе го прошират кругот на своите умствени интереси. Затоа во сите земји има библиотеки, кои се достапни и се исползуваат од возрасните, оти возрасните сами знаат дека им се потребни и зошто им се потребни книги. Децата тоа не го знаат, со ретки исклучоци.

Потреба од детски библиотеки. Некои библиотеки, особено во покултурните земји, пуштале и деца во библиотеките. И многу деца го ползувале тоа право: и тие седат да читаат редум со

возрасни луѓе и често добиваат книги кои не им одговараат, не ги интересуваат. Се чувствуваат незгодно во соседство со многу постари луѓе.

Вистина, децата имаат свои библиотеки по училиштата, често и сали за читање. Но, прво, тие библиотеки по школите не можат да го задоволат интересот и личната потреба на секој ученик поради ограничениот број на своите книги и поради специјалниот подбор на тие книги; и второ, има многу деца надвор од школите. Свршиле основно училиште или и некој гимназијален глас и немаат веќе достап во школската библиотека.

Од друга страна пак просветните фактори забележиле дека за да се навикне еден човек кон библиотеката, за да се подготви кон читање, за да се научи смислено да чита и за да се предизвика во него интерес кон книгата, на него треба да се дејствува уште додека е дете, бидејќи навиката и умењето, добиени во детинство, остануваат за цел живот. При такви читатели никогаш не ќе се прекине врската со книгата и библиотеката. И кога ќе станат возрасни, тие ќе ја бараат книгата.

Затоа општеството, во својата желба да има подобри и подостојни суграѓани и подобри темели за општеството во иднина, го исползува фактот дека човек од детинство најлесно се приврзува кон книгата, та од пред стотина и нешто години наваму почна да отвора и детски библиотеки.

Најмногу децата, нарочно по селата, штом го свршат задолжителното училиште, прекинуваат секаква врска со книгата и ретко, неколку пати во годината, ќе им се претстави случај да прочетат некое писмо или некој пропис на власта. Ако продолжи така детето 10—20—30 години, тоа ќе стане возрасен маж, но неписмен, или, во најдобар случај — полуписмен, примитивен, оти во ништо не го исползувал знаењето и умењето, добиени во задолжителното училиште. Во таков случај тие училишта го губат своето значење и нивното постоење и сите расходи што се прават во врска со задолжителното образование — во голема степен ја губат својата смисла. Какво оправдание има тогаш задолжителното образование — тоа е само една формалност. Со тоа само се наголемува бројот на неписмените, се уназадува целата наша земја.

Ете затоа се потребни детските библиотеки. Тие се местото каде што детето уште како ученик се навикнува да се ползува од нив, да го проширува своето образование. Детската библиотека ќе го држи детето постојано будно и во контакт со науките, таа ќе му дава практични совети, часови на радост и одмор. Таа ќе му ги отвора богатствата на книгите и ќе го научи како да се ползува од нив.

Детската библиотека особено значење има за нашето село, оти ќе го зближи нашиот селанец со книгата, а тоа значи со просветата во нашата држава и во цел свет. Искрено речено

нашиот селанец не ја цени книгата и не сака ништо да жртвува за неа. И денеска уште нашиот селанец не може да си замисли како можат да се дадат 100—200 динари за една „ништо и никаква“ книга. Само учителите и малкуте други интелигентни луѓе ќе купат од време на време по некоја книга, а селаните ќе прочитаат весник или некое списание, особено детските. Во селото писмени се само децата и младите луѓе до двадесетина години. Колку понагоре одиме по возраст, писменоста станува сè поретка.

Затоа треба што побргу да се отворат детски библиотеки. Возрасните жители на селата и на градот ние тешко ќе ги научиме да читаат и да пишуваат и, особено, да ја засакаат книгата. Тука ни аналфабетските курсеви не ќе помогнат многу. Треба да почнеме од децата, кои утре ќе станат возрасни граѓани. Тоа е најсигурниот пат за тотално описменување на целиот народ.

Оттука се гледа дека детските библиотеки се неопходно потребни и ако побргу ги отвориме, ќе покажеме дека врвиме најсигурно по прогресивен пат, ќе покажеме дека нашата про-света е навистина напредна.

Треба да кажеме дека прашањето за детските библиотеки не е одамна подигнато ни во најкултурните земји. Прва Англија отворила детско одделение во Јавната библиотека во Нотингам. Дотогаш постоеле за децата само школски библиотеки. Во 1906 година Сојузот на англиските библиотекарите едногласно донесол резолуција: „Видејќи јавната библиотека е составен дел на народнообразовниот систем, добро би било и децата од најраната своја возраст да се учат да читаат книги во специјални детски одделенија“.

Тоа го прифатиле Америкаците, а од нив и другите европски држави, и след 1917 г. и СССР.

Видови детски библиотеки:

1. **Школски ученички библиотеки.** Во нашата земја денес за денес, може да се каже, школските ученички библиотеки се единствените библиотеки, предназначени за деца. Тие составуваат дел од учебната програма и се во служба на одделните предмети, што се изучуваат по школите. За богатството и разновидноста на книжниот фонд во тие библиотеки двај може да се каже нешто позитивно.

Многу од нив, особено по селата, при основните училишта и осмолетките, се сиромашни, со слабо подбран книжен фонд, слабо се кредитираат од МНО и ОНО. И механизмот на работата е многу тежок. Обичновено, книги се раздаваат двапати неделно и тоа во текот само на 2—3 часа. Можат ли тие библиотеки да го заситат духовниот глад кај учениците? Библиотекарите се наставници, без библиотечна техничка практика. Поради сето тоа често убавата книга останува туѓа за повеќето од учениците.

Воопшто земено тие библиотеки во никој случај не можат да бидат за децата тоа што се за возрасните добро уредените јавни библиотеки.

Врз основа на сето тоа, може да се каже дека сега за сега школските библиотеки вршат важна просветна задача како воспитен и образователен фактор за школските деца. Но тие не се достаточни за да ја извршат својата голема ролја за наполно задоволување духовниот глад кај нашите деца и тие што се во училиште, и тие што се надвор од него; не можат да направат книгата да биде неразделен другар на граѓанинот во текот на целиот негов живот. И затоа, наместо нив, треба да се отвораат специјални детски библиотеки или барем детски одделенија при наличните јавни библиотеки.

2. Класни библиотеки.

Во некои земји постојат библиотеки на секој одделен клас. Членови нејзини се самите ученици, кои од својата средина избираат еден библиотекар. Секој член плаќа определен членски влог и со тие пари се купуваат книги, по препорака на класниот раководител. На крајот на учебната година таа библиотека остапува за подолжниот клас, а тие ја примаат библиотеката на погорниот клас.

Во класните библиотеки се купуваат само одбрани книги кои се од големо научно, уметничко или воспитно значење, а во врска со предметите што се преподаваат во соодветниот клас. Од некои дела, што е предвидено да се прочитаат од сите ученици, се купуваат повеќе примероци, та за неколку години библиотечниот книжен фонд знатно се наголемува.

Давањето и примањето на книгите се врши во време на големиот одмор, така што книгите се во постојано движење, и секој ден се контролира дали се враќаат и исползуваат на време. Се добива атмосфера на самостојна работа и така класната библиотека постанува вистинска научно-образовна лабораторија, во која младото поколение навикнува да работи над себеси, да ја засака убавата книга и библиотеката.

Недостаток е на класните библиотеки што не водат кон прибирање, ами кон раздразување на книжниот фонд. Ако сите ученици месечно плаќаат по 20—30 динари, што е тешко и не секогаш удобно, од сите добиени пари во текот на годината би се купиле најмногу стотина книги, што е сосем малку дури ако се додадат и книгите од понапрежните години. Затоа неопходноста да се доделуваат под една или друга форма задоволителни материјални средства е толку попотребна, кога се има предвид дека е голема важноста на тие библиотеки за создавање навики кај децата уште додека се на училиште.

При тоа треба да се има предвид дека книгите од класната библиотека служат повеќе како помошни учебници, одвај ќе пробудат кај учениците некаква љубов кон книгата воопшто. Ами што да се каже за индивидуалните интереси и дарби на децата? Во еден клас има деца од најразлични општествени средини, со најразлични интелектуални и морални потреби, — како ќе се задоволат тие?

3. Домашни библиотеки

Многу интелектуално поиздигнати семејства имаат своја домашна библиотека. Во неа во повеќето случаи и децата имаат свој дел.

Тие библиотеки се многу полезни, ако родителите добијат навика постепено и стално да ја пополнуваат со нови избрани книги при тоа имајќи ги предвид и интересите, интелектуалниот и морален развој на своите деца. Тоа е вистинска благодат за такви деца. Во интимна опстановка, окружени од нежната грижа на родители, од љубовта на браќа и сестри — нема ништо подобро и попријатно да се читаат одбрани книги. Детето од рана возраст ја засака и високо цени книгата и таа му е во целиот живот неразделен, верен другар. Тие читања се незаборавни моменти.

Но домашната библиотека, колку и да е голема и одбрана, сепак далеку е од јавната библиотека и детското одделение во неа.

Детски библиотеки

Тоа се одделенија за деца при јавните библиотеки или пак самостојни детски библиотеки, во нарочни за таа цел простории. Нивната функција е да набават колку се може повеќе детски книги, да ги даваат за читање во читалната или да ги позајмуваат за читање дома. Освен тоа уште поважна функција на тие библиотеки е да примаат колективни абонаменти од разни школи кои ќе порачуваат да им се испрати една партија од толку и толку примероци детски книги со таква и таква тематика. Тие книги за 1—2 месеци се враќаат, а наместо нив се земаат други. На пр.:

Од 1898 г. јавната библиотека на гр. Буфало (САД) се задолжила да ги снабдува училиштата со цели партии книги. Таа почнала со 10 училишта во кои имало 163 класа. А за раздавање имало само 6.407 тома, а испратила 27.669 тома, значи книгите петпати ги препратила од клас в клас. Во 1911 г. таа библиотека снабдувала со книги 44 училишта со 861 клас. За испраќање имала 37.675 книги, а испратила 440.211 тома.

Обичновено при јавната библиотека се одделуваат две соби за детско одделение. Едната соба служи како заемна и за тех-

ничка библиотекарска работа, а другата соба служи за читална на децата. Се гледа детското одделение да има самостоен влез, та децата да не се мешаат со возрасните.

Читалната трба да биде удобна и светла, та со својот изглед да го привлече детето и тоа да се осека како дома: освен удобство, кај детето треба да се развиваат и естетските чувства. Масите и столовите во читалната се од различни височини, та да може удобно да чита како дете од 3 години, така и момче од 16 години.

По сидовите се окачуваат убави слики и илустрации од детскиот живот. По аглиите на читалната се наместуваат саксии со цвекиња, бистови или статуи, портрети на знатни луѓе, вазни со цвекиња и др. Сето тоа создава пријатно расположение кај децата и тие се чувствуваат слободни.

На специјални етажери се изложени илустрираните книги, кои децата можат сами да ги земат и да ги разгледуваат или читаат каде им е позгодно. На отворени полици се изложени и другите книги, та децата можат и нив слободно да ги избираат. Обичноено има само по еден затворен долап каде што се чуваат луксузните и скапи книги.

Во детската читална не се служат со каталози од фиши, оти многу позгодно е кога децата сами влезат во непосреден допир со книгата, ја прелистуваат, разгледуваат и така ја избираат. Се практикуваат разни прегледни каталози — плакати, кои ги викаат „билтени“, препорачителни списоци и др.

На еден картон се лепат слики — одрезоци од весници, списанија, книги, рекламни албуми и др. на определена тема и одоздола се набројуваат само неколку книги на таа тема. Децата со големо љубопитство ги разгледуваат тие слики и наеднаш се наголемува интересот за покажаните книги.

Во детските библиотеки се изработуваат т. н. „препорачителни списоци“ со определена тема, со кратка карактеристика за секоја книга. Тие списоци се печатат и се праќаат бесплатно до сите читатели. За нивното составување се исползуваат библиотечните изложби на определени теми.

Воопшто, целата детска читална е еден вид нагледно помагало за буђење кај децата љубов кон книгата и за нејзиното рационално исползување.

Во еден долап се изложени илустрираните книги — сликовници за деца од 3—6 години, кои уште не умеат да читаат; до него долап со лесни раскази со крупни букви; понатака — долап со приказни. Другите книги се наредени по оддели и на секој долап или полица има натпис: биографии, патетиси, повести и раскази и тн., соодветно со примената во сите американски библиотеки децимална класификација.

Детските библиотеки ги посетуваат деца од најразлична возраст, често 2, 3, 4 годишни деца доведени од нивните ро-

дители или блиски, кои им покажуваат книги со слики или пак нешто им читаат, а во исто време и млади луѓе од 16—17 год., кои сериозно читаат или прават некои справки.

Библиотекарот во детската библиотека

Од библиотекарот во детската библиотека се бара многу: тој треба да има најмалку средно образование и да сврши специјален курс по детските библиотеки; треба да ја познава детската психологија, да е добар педагог, да ја познава одлично детската литература — и теоретски и практично. Тој треба да ги прочита сите книги со коишто манипулира, за да може да ги препорача на дете од извесна возраст, интелигенција, развој. Тој треба да ја познава добро таа литература, за да може да приготви една партија од книги кои се бараат од некој клас на извесна школа. Треба да биде исправен во работата, точен и експедитивен.

Библиотекарот треба да го раководи читањето на сите деца, за секое дете да најде соодветна литература и неговото читање да го насочува така што да одговара на неговиот развој и склоности и тоа така што да не се досегне слободата и независноста на детето. Децата често бараат и совети: каква книга да му се подари на девојче од 6 години или на момче од 5 години и др.

Понекогаш библиотеките и сами печатат „Списоци од избрани книги за подароци“, како раководство за родителите и воспитачите.

Од изложеното се гледа колку сложна и тешка е работата на библиотекарот и колку познание, трпење и љубов кон книгата и детето се бара од него.

Работа на библиотекарот е и тоа да ги научи децата да ја пазат книгата, да не ја пипаат со нечисти раце. За таа цел во библиотеката има умивалник каде што децата си ги мијат рацете пред да влезат во читалната. За истата цел библиотекарите од време на време одат по школите и ги учат децата како треба да се држат книгите, како да ги пазат, да не пишуваат на нив, да не ги подвиваат лисјата, или пак цели класови, водени од наставниците, ги посетуваат библиотеките за истата цел.

Заклучок

Библиотеки за деца, како што ги опишавме погоре, има во голем број во СССР, Америка, Англија, Франција, Германија, во Скандинавските земји и другаде.

Во Македонија, каде што до денеска има само три опита да се отвори детско одделение (во Скопје два опита и во Битола 1) не може веднаш да се создаде совршена детска библиотека, оти за сега ние уште ни библиотекарите за детски библиотеки

немаме никако. Но тоа не значи дека не треба да се почне макар и со поскупо средства. Да почнеме, да отвораме детски одделенија при сите јавни библиотеки во Македонија, каде што има барем минимални услови за тоа. А од тие минимални услови, со добра волја, при социјалистичката наша изградба, ќе се добијат максимални и оптимални резултати.

Г. Киселинов

Литература:

1. Г-чев, Хр. — „Детска библиотека в Бостон“, Учитель, X. 6.
2. Зеленко, В. — „Детски библиотеки“.
3. Петров, А. — „Детските библиотеки в нашите основни училища“, учитель, VII, 1.
4. Хавкина, Л. Б. — „Детская библиотека“.
5. Хавкина, Л. Б. — „Нью-Йоркская публичная библиотека“.
6. Херсонская, Н. Л. — „Работа в детской библиотеке“.
7. Цветанов, Ц. — „Детски библиотеки“.
8. Цветанов, Ц. — „Библиотеки в Америка“, в. Глобус, II, 39.
9. „Детските библиотеки в Англия и Америка“, сп. учител, VI, 1.

ИНКУНАБУЛИ

Кон средината на петнаесетиот век е одбележано едно собитие од извонредно голема важност. Во Мајнц 1445 година Германецот Гутенберг успева да изработи први печатарски букви и тој станува создател на првата печатница. Настапува нова ера во културниот развој на целиот свет. Благодарейќи на „црното искуство“ се овозможува брзото распространување на печатените производи. Бројот на печатените книги во споредба со ракописните многукратно се зголемува, додека кругот на читателите се повеќе се шири. Во науката овие први производи на печатното искуство се наречени ИНКУНАБУЛИ.

Називот инкунабула доаѓа од латинскиот збор *incunabulum* и значи лулка или во пренесена смисла почеток. Со тој термин се означуваат сите оние книги што се печатени во периодот што го опфаќа времето од пронајдувањето на првата печатница од страна на Гутенберг па сè до крајот на петнаесетиот век.

Набргу печатарското искуство се пренесува и во соседните на Германија земји: Франција, Белгија, Холандија, Швајцарија, Италија и други. Особено во Италија се создаваат одлични услови за печатење книги. Како што е познато токму во тоа време во Италија започнува голем препород на сите полиња од општествениот живот. Грандиозната епоха на италијанскиот ренесанс го носи во себеси зародишот на новата европска култура. Тогаш врз основа на класичната литература се создаваат нови творби меѓу кои челно место заземаат тие на големиот Петрарка, создател на литературното течение наречено по него Петраркизам.

Италијанскиот ренесанс, благодарейќи на неговата голема експанзивна моќ, како и на пронајдувањето на печатарската вештина, брзо се распространува и во другите големи европски земји, во прв ред Франција, Германија и други. Нашите големи приморски градови во истарско-далматинското приморје ги опфаќа силниот бран на ренесансната култура. Трговските врски со Италија уште повеќе придонесуваат за нејзиното ширење во крајбрежните југословенски области. Голем број младинци од Далмација и Хрватска се школуваат во Италија. Таму, кон крајот на петнаесетиот век, ја започнуваат својата дејност и првите наши печатари Палташиќ, Добричевиќ, Гргур Далматин, Бартол, Пелушиќ, словенецот Матија Цердонис и јеромонахот Макарије, кои печатарскиот занает го научиле во Венеција и тука ги печателе првите наши книги — инкунабули.

Нашата збирка од инкунабули која го надминува бројот од 1100, во својот поголем дел е од италијанско печатарско потекло. Првиот наш печатар Андрија Палташиќ (1476—1492) ја започна печатарската дејност во 1476 година издавајќи ја својата прва творба *Diodora Sicula*. Тој во периодот од 1476 до 1492 година печати околу 30 книги. Од овие книги се сочувани во Далмација и Хрватска 17 изданија. Поголемиот дел од овие книги имаат световен карактер. Исто така и Добриќ Добричевиќ (1450—1528) развива уште поголема печатарска дејност. За бројот на книгите што тој ги отпечатил ни дава сведенија Конрад Бургер. Спрема него Добричевиќ напечатил во Верона 4 книги, во Бресција 38, додека во Лион како свое издание 1 книга, вкупно значи 43 книги. Од овие печатени производи во НР Хрватска се сочувани денеска 18 негови печатени творби. Но тој не само што печател туку се јавува и како издавач на разни творби. Така, за прв пат во Венеција ја издава творбата на „Guillermo Aegidii“ *Super caelestium motuum indigatione sine calculo* која ја печати 1494 година и уште некои други. Техничката опрема на Добричевиќевите книги е многу добра. Така, на пример, неговиот Езоп (*Brixiae* 1487) е украсен со десетина уметнички дрворези и спаѓа меѓу најубавите изданија на овој многу издаван елинистички писател на басни. Исто така многу се ценат и неговите изданија на Данте Алигијери како и поетските творби на Тибул, Катул и Проперције. Во поглед содржината, поголемиот дел на книгите што ги печател Добричевиќ имаат световен карактер. Меѓутоа, интересно е да се напомене дека Добричевиќ бил многу образован печатар. Од неговите печатарски творби се гледа дека тој се јавува и како уводничар и уредник. Таков е на пример случајот со знаменитото издание на „*Consilia*“ (*Paris* I-V) чиј автор е Балдус де Убалдис. Добричевиќ настапува како уводничар и уредник и во своето издание на *Guillermo Aegidii* (Венеција 1494).

Кон крајот на петнаесетиот век со графичкото искуство се занимаваат уште неколку луѓе од југословенско потекло. Сите тие својот занает го вршат во Италија, бидејќи во нашата земја тие немаат услови за тоа. Еден од тие печатари е и Гргур Далматин. За неговата печатарска дејност располагаме со малку податоци. Изгледа дека тој не работел самостојателно, туку како соработник. Тој заедно со Јаков Британецот соработувал при печатењето творбите на Алберт Велики“ *Compendium theologicæ veritatis* (Венеција 1483). Ова издание на Гргур Далматин е сочувано кај нас во три примерка и тоа во Научната библиотека во Цавтат, во самостанот на Малите браќа франевачки во Дубровник и во Свеучилишната књижница во Загреб.

Во првите децении од пронајдувањето на печатарското искуство се јавуваат како печатари и Бартоло Пелушиќ од Котор и Словенецот Матија Цердонис од Словенграц. Од првиот кој во 1498 година печател во Венеција 3 книги заедно со тројца венецијански печатари од она време, во нашата земја не е сочуван ниту еден примерок. Вториот печатар Цердонис развил голема печатарска дејност во Падова. Така тој отпечатил над 40 книги. Од овие инкунабули во НР Хрватска се сочувани шест изданија, додека Народната и универзитетска библиотека во Љубљана има поголема збирка од Цердонисовите изданја.

Горенаведените печатари, како што е споменато, печатат книги надвор од својата татковина. Но, од неоценлива важност е фактот што сењскиот каноник Блаж Баромиќ од Врбник го отпечатува во Сењ на 7 август 1494 година заедно со сењскиот архиепископ Силвестер Бердичиќ глаголкиот „Мисал“. Потоа после 2 години споменатиот Баромиќ пак во Сењ ја отпечатува на 25 април 1496 година глаголската книжица „Спротивид опќена“. По таков начин се удираат темелите на печатарското искуство во нашата земја. Оттогаш започнуваат напорите за ширењето на културните придобивки по печатот. Најнапред печатените книги како што се гледа од оние на Баромиќа, имаат црковен карактер. Но набргу ќе бидат печатени и творби од световен карактер. Така, благодарейќи на првите пионери на графичкото искуство во нашата земја, постепено се создаваат услови за ширењето на печатниот збор. Во тој поглед видно место завзема Дубровник каде што во 16 век се создава големо жариште на ренесансната култура. Плејада дубровачки писатели создаваат творби од голема уметничка вредност и ги шират новите хуманистички идеи и погледи на светот.

Кон крајот на 15 век се јавува на југословенска територија уште една печатница и тоа во времето кога турското продирање на Балканот е во полн ек. На 4 јануари 1494 година во печатницата на Прнојевиќи на Цетиње е довршена првата српска книга — Октоих што ја отпечатил јеромонахот Макарие. Како што се гледа, и оваа книга има црковен карактер, бидејќи се

чувствувала голема потреба од такви книги. Зета се наоѓала во турско ропство 3 полни години од 1479—1481 год. Поради тоа и црковните книги беа во поголем дел уништени. За тоа кога Иван Црнојевиќ успеал да ја обнови својата држава, требаше да ги задоволи потребите од црковни книги. Книгите „от форми Црнојевиќа, от сложенија Макериева“ биле многу ценети од современиците, како и покасно. За буквите на тие книги се зборува со најголеми пофалби во еден дубровачки документ од 1514 год. Дури и Шафарик 1833 год. му препорачува на кнез Милош Државната штампарија да изработи црковни по образецот на 2 листа од една книга отпечатена во Цетинската печатница. Во своето писмо упатено до кнез Милош, Шафарик помеѓу другото пишува: „Овие букви сите учени и во самата Русија ги сметаат дека се најубави и дека најмногу личат на старите ракописи“.

Во цетинската печатница се отпечатени вкупно 5 богослужбени книги. Тоа се единствените српски инкунабули. Освен гореспоменатата книга, печатен е Октоих 5—8 класа, Псалтир, Молитвеник и Четвороевангелие. Псалтирот е завршен на 22 септември 1499 год. Во неговиот поговор е назначено дека е печатен на Цетиње.

Сите инкунабули што до денеска се сочувани во нашата земја, имаат неоценливо културно-историско значење. Затоа тие се убројуваат во ред на наши знаменити средновековни културни паметници. Напечатените слова во инкунабулите со своите карактеристични форми како да ни ја пресоздаваат сликовитото епохата на ренесансниот расцвет во нашата земја. Предвид на тоа што бројот на нашите инкунабули е прилично голем, тие содржат во себе материјал од сите области на тогашниот општествен живот.

Матеја Матевски

КАКО НАЈЛЕСНО ДА ЈА ПРОНАЈДЕМЕ КНИГАТА?

Сите библиотеки, без обзир на нивниот тип, потребно е да имаат азбучен каталог, т. е. картотека. Азбучната картотека е огледало на целокупниот книжен фонд на една библиотека. Без добро устроена картотека книжниот фонд би претставувал само една некорисна гомила книги.

Азбучната картотека треба да се устрои по еден совршен ред.

Порано, кога библиотеките биле во почетокот на развивањето, па и денеска некои помали библиотеки го користат инвентарот за наоѓање на оваа или онаа книга, што е многу отежнато и непрактично. Поред инвентарот, некои библиотеки устројувале каталог во облик на книга. За секоја буква се оставало по неколку листа. Кога ќе се пополни една книга, запишувањето ќе се продолжи во друга, и тн. Ваков начин на водење картотека се покажал многу непрактичен. Никако не можело доследно да се спроведе азбучниот ред во рамките на една буква. Како најпрактична картотека се покажала азбучната картотека, редена со фиши. Преку ваква картотека најлесно ќе се дојде до бараната книга. Секоја книга си добива една фиша и таа се става на соодветното место во картотеката.

Потребно е да се направи план, по кој ќе се запази редот во рамките на секоја буква при редувањето на фиши.

Како се подредуваат фишите во азбучната картотека?

Фишите во азбучната картотека се подредуваат по презимето на писателот, почнувајќи од А и свршувајќи со Ш. Книги напишани со латиница треба да бидат одделени од кирилските, т. е. фишите со латиница си имаат друга азбучна картотека, која се реди пак по азбучен ред по презимето на писателот. Сосем мали библиотеки можат фишите, и кирилски и латински, да ги помешаат. Во тој случај треба строго да се придржуваат на кирилската азбука, без обзир што има и фиши од латиница. Буквата Z би дошла кај нашето З, а не на крај. Но до колку и малите библиотеки имаат услови да ги двојат фишите на двете азбуки, тоа би било многу поправилно.

Речењето на картотеката треба да тече по следниот ред: Прво се редат фиши од еден писател по презимето, а после при тој писател фишите се редат по заглавието, пак по азбучен ред. Ако од истиот писател имаме едно исто дело во неколку изданија, тогаш прво се реди најновото издание, после него ќе дојде постарото и така на крај доаѓа најстарото издание. Ако е едно дело напишано во неколку тома, прво се реди I, II, III и тн. Ако едно дело е издадено во една иста година во неколку места, тогаш азбучниот ред го запазуваме преку местата на изданието (затоа што сите останати податоци се исти). Прво ќе дојде делото издадено во Белград, Загреб, Нови Сад, Сарајево итн. Да земеме еден пример:

Абрашевић, Коста

Песме. Београд, 1950, после него ќе дојде

Песме. Београд, 1920,

Пјесме. Сарајево, 1950 итн.

Кога свршиме со еден писател, т. е. кога сите негови дела сме ги наредиле по строг азбучен ред, пазејќи на заглавието, годината на изданието, поредност на изданието, местото и останатите факти, тогаш зад овој писател ќе дојде фиша во која е писателот во соработка со два или три писатели.

Ако е на пр. Антоновић С. удружен со некој друг писател, или со повеќе писатели, а тој е на првото место, тогаш при речењето на фишите се пази на азбучниот ред на следниот писател, а след тоа и на заглавијата. Напр.

Антоновић, С. и Лазић, Н.

Земљопис за II разред средњих школа

Антоновић, С. и Радивојевић, Т.

Земља-основна земљописна знања за I разред.

Кога сме ги наредиле сите овие фиши што се со два или три писателя, тогаш се редат пропратните фиши на тој писател (се разбира, до колку ги има). На пр.

Антоновић, С.

Види: Лазић, Н. — Земљопис за I разред средњих школа.

И така се реди писател зад писател строго пазејќи на азбучниот ред. Кога сме ги наредиле сите писатели од буква а, тогаш зад последниот писател се редат анонимните фиши, што почнуваат со буква а. При речењето на анонимните фиши, прво се подредуваат фишите со првата извлечена именка во фишата. На пр. Алманах. Прво ќе се наредат сите фиши што почнуваат

со зборот Алманах, а ќе се пази на следните зборови по азбучен ред. След овие фиши ќе се редат фишите на алманах кои почнуваат со некој друг збор. На пр.

Прв би дошол	Алманах Бранка Радићевића
зад него	Алманах веселе вечери I део
"	Алманах веселе вечери II део
	Алманах и календар Карађорђе
и тн. а сега.	Војни алманах
	Ђачки алманах
	Електро-машински алманах итн.

Зад вака наредените фиши на алманах ќе дојде фиша на друга книга со збор кој е по азбуката најблизок до алманах, на пр.

Америка према Европи
Ратује ли Америка
Хоће ли Америка рат итн.

Кога се сврши со подредувањето на буква а, се преминува на б, в, г, и така се подредуваат сите писатели со своите дела.

Кога при редувањето на фишите ни се појави случај да имаме неколку писатели со исто презиме, тогаш пазиме на името. На пр.

Јовановић, Алекса С.
Наследно право у Старих Срба
Јовановић, Александар Ј.
Свилена буба
Јовановић, Арсо
Београдска операција
Јовановић, Војислав, Д.
Први акорди, итн.

Ако имаме такви фиши каде и презимето и името се исти, а по тематика се гледа дека тоа не е еден исти писател, туку се различни, тогаш ќе пазиме на средната буква (ако ја има). Ако при презимето и името нема средна буква, тогаш се пази на темата што писателот ја обработува, така што при редувањето да не ги измешаме писателите, на пр.

Јовановић, Драг. Јб.
Београд у историским подацима
Јовановић, Драг. М.
Изглед Београда у прошлости
Јовановић, Драг. П.
Мученици и грешници; а ако нема средна буква
Јовановић, Коста
Горње Драгочево
Јовановић, Коста
Неготинска Крајина и Кључ

Јовановић, Коста
О одгајувању деца
Јовановић, Коста
О шарлаху.

Последните четири примера се со исто презиме и име, но гледаме дека имаат различна тематика. Во првите два примера писателот пишува од областа на географија, а во вторите два примера писателот пишува од областа на медицина. И при внесувањето на нови фиши ќе пазиме писателите да не ги измешаме.

Сите овие фиши се внесуваат во фијоки, направени специјално за таа цел. Згодно е фијоките да имаат при дното прачка на која се нанижуваат фишите, со што сме сигурни дека читателот нема да ја вади фишата, да ја преместува или да ја изгуби.

Во една Фијока може да се наредат и две букви (ако од таа буква имаме малку фиши), само тогаш меѓу буквите се става еден картон „граничен“ кој е во друга боја и е поголем од фишите.

Со вака добро подредена азбучна картотека читателите ќе можат брзо да се снаоѓаат и лесно да наоѓаат сè што им е потребно, а со што библиотеката располага.

Азбучната картотека не само ќе им послужи на читателите, веќе и на библиотекарот, до колку му се јави потреба да провери било што во врска со една книга, ако библиотеката не располага со службена азбучна картотека која се устројува за внатрешна употреба.

Вака устроена картотека треба да има секоја поголема библиотека.

С. Јовческа

ОСНОВЕН КАТАЛОГ

Топографскиот или основниот каталог е огледало на книжниот фонд на една библиотека, према тоа како е тој сместен во магазините. Тој е непосредно сврзан со сигнатурата, бидејќи фишите се редат по сигнатури, односно онака како и книгите што се редат во рафтовите. Во првиот број на нашето списание е објаснета техниката на сигнирањето. Карактерот на сигнирањето го обусловува и карактерот на редувањето на основниот каталог, па спрема тоа самото редување си има и свои специфичности. Така на пример, ако се земе инвентарниот број за сигнатура, основниот каталог ќе биде копија на инвентарната книга, само со фиши, а не во одделна книга, (се разбира, копија во смисла на редоследот на книгите). Ако пак се прими сигнирањето по формати, основниот каталог ќе биде посложен, нема

да биде сврзан со инвентарната книга, како што се распределени сигнатурите. Ние во таков случај добиваме основен каталог за секој формат поодделно и тој формат почнува од бр. 1, а се реди последователно по текуштите броеви, односно сигнатури. Ние во Народната библиотека за најпрактичен начин го сметаме сигнирањето по формати, што ги делиме на 4 врсти во зависност од должината на книгата. За сите тие 4 формата треба да имаме посебни фиоки, на коишто за ориентација можеме да ставиме етикета за одредување на форматот: I, II, III, IV. Има и уште едно прашање во врска со основниот каталог, односно сигнирањето. Мислам за туѓите книги. Има библиотеки каде што се издвојуваат туѓите книги, и се сигнираат како сосем одвоен материјал, та спрема тоа и имаат одвоен основен каталог, пак подреден онака како што е сигниран. Се разбира дека тоа може да важи за библиотеките што имаат поголем книжен фонд и што имаат богат прилив на туѓи книги. Таков принцип, на пример, има во Народната библиотека во Скопје. Сите словенски книги ја носат сигнатурата Сл. (што значи словенска). Формат (I, II, и тн.) и бројот по ред (5, 6, 10, 5385...). Туѓите книги се сигнираат посебно, со ознаката Т. (туѓа), исто форматот и текуштиот број, сместени се во посебен магазин и си имаат свој основен каталог, по принципот на редувањето исти како и оној на словенските книги.

Кога зборуваме за видовите на основните каталози спрема содржината на литературата, тогаш треба да го споменеме и оној на периодиката, како и на речниците, музикалиите, картите, албумите. Сигнирањето на периодиката (весници, списанија, годишњаци) си има свои специфичности, што автоматски се одразуваат и врз основниот каталог. Ќе споменам овде само тоа дека и тука се делат по формат, (до колку воопшто се прими сигнирањето по принципот на делење по формати), и основниот каталог се реди главно онака, како што се редат календарите, за коишто ќе стане збор подолу. До колку во библиотеката има речници, албуми, карти, музикалии, и за нив важи правилото за основниот каталог како и за останатите видови книги.

Ова до сега беа општи податоци за основниот каталог. Да минеме сега конкретно на практичната работа во врска со неговото редување.

На прв поглед изгледа дека е сосем просто да се реди основен каталог — се редат броевите еден по друг и толку. Практично тоа не изгледа така. Не изгледа така поради фактот што и сигнатурите на поедини книги не се секогаш прости броеви, а се јавуваат како посебни броеви од колекции, делови, односно томови, посебни свески и дури додатоци, годишта и др. Овие елементи во сигнатурата на ваков или онаков начин се одбележуваат, а така одбележени треба правилно да бидат и подредени. Потоа имаме пропратни фиши со исти сигнатури на

полната фиша, и тоа попатни од по неколку (2—3) писателя, и тука во секој случај треба да постои и постои извесен ред во нивното сместување во основниот каталог. Пропатните фиши директно се сврзани со полната фиша, и тие со книгата во магазинот се сврзани преку полната фиша, иако може да се случи да ги има дури до 4 пропатни.

Да се вратиме сега пак на сигнатурите и на конкретни примери да го докажеме она што го рековме погоре. Да ја земеме за пример „Школската библиотека“. Сите книги од оваа или секоја друга библиотека имаат иста сигнатура, да речеме К. I 356. Книга 1 од „Школска библиотека“ се Српскохрватске народне песни, кн. 25—26 „Чичо Горио“ од Балзак и т. н., бројот на книгата се означува во сигнатурата, К. I 356/1..., К. I 356/25—26 и т. н., а спрема тоа се редат како во магазинот, така и во основниот каталог. Оваа библиотека, значи ќе биде во магазинот на едно место, подредена спрема книгите како што следуваат, и тоа таму, каде што го одредува општиот сигнатурен број. Во „Занимљива библиотека“ имаме друг интересен случај. Да ја ставиме општата сигнатура К. II 8424. Книга 8—„Ајванхо“ од В. Скот излегува во две изданија во иста година. Сигнатурата на првото издание ќе биде, значи, К. II 8424/8, но ние второто издание не можеме да го одвоиме од првото, ни по место ни по број, и затоа го одбележуваме, да речеме, со 8а, т. е. К. II 8424/8а. Фишите во основниот каталог ќе бидат подредени така, што прво ќе дојде првото издание (К II 8424/8, па по него второто (К II 8424/8а, и по натака книга 9, 10... Нешто слично станува и со томовите. Книгоиздателството „Култура“ — Београд од 1947 г. почна да ги издава целокупните дела на Јосип Броз — Тито. Тие излегуваат во различни томови, дури и секој том носи посебно заглавие, што нас во случајов не не интересира. Секој том во сигнатурата се одбележува — на пр. К. II 6470/I, К. II 6470/II, ... VI... Меѓутоа, II-от том излегува во два дела, и сигнатурата за него треба да изгледа вака: К. II 6470/II-1 (прв дел), К. II 6470/II-2, и тие во магазинот, односно основниот каталог одат едно по друго.

Ако се случи да излегува една колекција или библиотека по годишта, а во секое годиште се нумерирани книгите од 1 да речеме до 10, работата со редувањето стои малу поинаку отколку во досегашните примери. Ако во овој случај не ги земеме во предвид годиштата, ќе ни се случи да имаме иста сигнатура на две или повеќе различни книги. На пр. N. библиотека излегува четири години и секоја година почнува од 1, а ја завршува до 15-тата книга. И за првата и втората и останатите две години ќе имаме книги бр. 1, 4, 5, 15, а бидејќи библиотеката носи една сигнатура, да речеме К. III 55, тогаш ќе имаме за книга 4, сигнатури К. III 55/4, пак К. III 55/4 и уште две такви. Ако ние годиштето го одбележуваме со I, II, ..., во случајов ќе добиеме

К. III 55/II-1, 2... и т. н. Се поставува сега прашање како ќе се редат овие книги во магазинот, т. е. фишите во основниот каталог. Тука книгите се редат по годишта, т. е. прво ќе дојдат книгите од К. III 55/I-1, 2, 3 — 15, па К. III 55/II-1, 2, 3—15, па третото и четвртото годиште.

Има примери кога во поедини библиотеки после една, две или повеќе години се прекратуваат годиштата и продолжуваат со текушти броеви. Да речеме после втората година се прекратува со годиштата, и од третата година следуваат текушти редни броеви. Ако во втората година последниот број завршува со бр. 15, во третата почнува со 16, 17, и продолжува така, и сигнатурата и редувањето продолжуваат како во случајот со секоја друга библиотека, само што првата година ќе биде означена со годиштата, затоа што би се поклопила со броевите од втората година која што, како што рековме, почнува пак од еден. Дури од третата година ќе биде исфрлено годиштето од сигнатурата, зашто броевите продолжуваат.

Има библиотеки, каква што е „Забавна књижница“ на Мабрибор, каде што одделни дела ги издаваат во посебни книги, а секоја книга пак излегува во одвоени свески. Таков е случајот со „Винету“ од Карл Мај. Ако библиотеката добие сигнатура К. II 1466 а „Винету“ е четвртата по ред, сигнатурата би била К. II 1466/4. Но делото е издадено во 3 книги, од кои секоја книга има по 4 свески. Сигнатурата значи се дополнува и со книгите

би изгледало вака: К. II 1466/ $\frac{4}{I-1}$ (прва книга, прва свеска);

К. II 1466/ $\frac{4}{I-2}$ и така уште другите две свески, потоа иде вто-

рата книга К. II 1466/ $\frac{4}{II-1}$ (втора книга, прва свеска), К. II

1466/ $\frac{4}{III-1}$ (трета книга, прва свеска).

Како ќе се подреди ова дело во основниот каталог? Прво се ставаат свеските по реден број, па книгите (прва, втора, трета), и потоа така комплетирано делото си го завзема своето место во колекцијата, т.е. бр. 4 во сигнатурниот број од втори формат 1466.

Кога би се преиздала една цела колекција, во иста година, таа се реди комплет после првото издание, т.е. се наредува прво првото издание, а след него се сместува подредено по колекционите броеви второто.

Календарите, буџетите. Нар. скупштина и др. ја добиваат во сигнатурата и годината. Така на пр. Сараевскиот календар „Просвјета“, кој што излегува уште од 1911 г. и продолжува до 1947, би имал ваква сигнатура: К. II 77/1911, К. II 77/1912, ..., К. II 77/1947, и се редат према годините. Истото важи и за сите оние работи што имаат години.

Што се однесува до пропратните фиши, ако се повеќе од еден писател, се редат меѓу себе по азбучен ред, па потоа така сложени се ставаат зад полната фиша.

Основниот каталог главно служи при ревизија на магазините. Сите промени во магазините треба да се одбележуваат и во основниот каталог, ако сакаме да имаме полн и добар топографски каталог.

При работата со фишите за основниот каталог, потребно е да се одвојат прво фишите по формати, а потоа секој формат да се уреди, до колку има повеќе фиши по илјади, односно стоици и дури тогаш да се внесуваат во основниот каталог.

Драгица Спасовска

РЕДАКЦИЈАТА НА „БИБЛИОТЕКАРСКА ИСКРА“
ГИ ПОКАНУВА СИТЕ НАШИ КУЛТУРНО-ПРОСВЕ-
ТНИ И ОПШТЕСТВЕНИ РАБОТНИЦИ ДА СОРАБО-
ТУВААТ ВО ОВА СПИСАНИЕ.

СПИСАНИЕТО К'Е ГИ ОПФАТИ СИТЕ БИБЛИ-
ОТЕКАРСКИ ПРОБЛЕМИ САМО ВО ТОЈ СЛУЧАЈ
АКО ПОШИРОК КРУГ СОРАБОТНИЦИ ОД ВНАТ-
РЕШНОСТА ЈА ЗАПОЗНАВААТ ОПШТЕСТВЕНОСТА
СО НАШАТА ПРОБЛЕМАТИКА.

Горѓи Шоптрајанов

НЕКОЛКУ НОВИ ДОКУМЕНТИ ЗА БИБЛИОТЕКАТА НА ЦИНОТ

Составот и улогата на библиотеката што ја притежавал Јордан Хаџи Константинов Цинот го прикажува нејзиниот сопственик не само како човек, интелектуалец и учител што, за времето, е со широк духовен интерес и со сознание за возвишената улога на книгите, туку ја покажува и културната состојба на Македонија и благородните напори на нејзините луѓе кои се трудат да се издигнат до рамништето на соседните народи¹). Библиотеката на Цинот, за она време импозантна и по својата големина и по својата важност, не е само плод на собирачките напори на Цинот туку и резултат на преродбенската дејност на овој народен учител, смел борец и пожртвуван преродбеник. Дејноста на Цинот и, пред сè, неговата библиотека, не само што наметнува аналогича со преродбенски појави кај други народи²), туку и факт дека, во тогашната фаза од историскиот развој на македонската општественост, таа била преродбенско културно жариште. Освен тоа, таа имала и научна вредност од големо значење што ги надминувало рамките на Македонија. Покрај другото, таа е една од непосредните причини за создавање врски помеѓу соседните братски народи, особено со српскиот.

Врските на Цинот со соседните народи се од несомнена важност, затоа што тие овозможиле плодна полезна размена не само на старините туку и на културните и просветните постигања. Освен што имале практични резултати, тие имале и политичко—општествена цел затоа што ширењето на словенската просвета и применувањето на постигањата од културниот живот на соседните братски словенски народи претставувало

1) Г. Шоптрајанов, Библиотеката на Јордан Хаџи Константинов Цинот, во Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, II (1949), стр. 134—137.

2) Види Ј. В-џ [Badalić], Горѓи Шоптрајанов: Библиотеката на Јордан Хаџи Константинов Цинот, во Vjesnik bibliotekara Hrvatske, god. II (1951), br. 1—4, str. 132.

оружје против турското политичко и фанариотското духовно ропство³⁾).

Врските на Јордан Хаџи Констатинов Џинот со Белград, колку што досега е познато⁴⁾, датираат од 1848 г.⁵⁾ и се одржуваат сè до неговата смрт. Со мали прекиди, речиси за целото тоа време тој врши размена на ракописи и стари книги со српски учебници и други видови книги или пак ракописите и старите книги од својата богата библиотека ги подарува или продава⁶⁾).

Во однос врските на Џинот со Белград карактеристично е дека тие се од взаемна полза: српските просветни и научни установи добиваат ракописи, стари книги и разни старини важни за српската културна и политичка историја, а Џинот, покрај материјални средства за издржавање во тешките дни на страдање, — учебници и разни други книги, потребни за неговата активна просветна и општествена дејност.

Во врските на Џинот постојат периоди кога тие се интензивни како и такви кога ослабуваат. Така, во временскиот период помеѓу 1868 и 1879 г., тие се тукуречи прекинати: контактот е слаб а разменувањето одн. доставувањето на ракописи и книги од интерес за српската културна и политичка историја е ретко и се врши во ограничен обем. Џинот, меѓутоа, продолжувал да прибира стари книги и ракописи и да го зголемува бројот на книгите и ракописите во својата веќе богата и прочуена библиотека.

При обновувањето врските на Џинот со Белград во 1879 г. важна улога имале И. Јastreбов, руски конзул во Призрен, и архиепископот белградски и митрополит српски Михаило. По сè изгледа дека помеѓу Џинот и митрополитот Михаило, руски воспитаник и ревносен славјанофил⁷⁾, постоеле врски а можеби и лични контакти. Факт е дека една важна пратка ракописи

³⁾ Види Ѓ. Шоптрајанов, спом. студија, стр. 123-137; Климе Џамбазов, **Борбата на Џинот за скопското народно училиште**, во **Просветно дело**, X (1954), 9—10, стр. 568—590.

⁴⁾ Ѓ. Шоптрајанов, спом. место, стр. 25.

⁵⁾ Во **Цариградски Вјестникъ** од 19-IV-1852 г., Џинот вели: Азъ сумъ билъ на 1848 г. въ Београдъ и видохъ въ прекрасно — то читалище и Болгарски Цариградски Вјестникъ...“

⁶⁾ Види Ѓ. Шоптрајанов, спом. место, *passim* и нар. стр. 56—68; К. Дошен, **Славено-сербско училиште св. Георгија у Велесу**, во **Летопис Матице српске**, 310 (1926), 1; сепарат, стр. 7—9; Климе Џамбазов, **Снабдувањето скопското училиште на Џинот со учебници**, во **Просветно дело**, XI (1955), 1—2, стр. 87—96.

⁷⁾ Во Државната архива во Белград (фасц. 30, вн. врзок бр. 226, предмет бр. 3) постои извештај, со датум 11-IX-1881 г., од италијанското пратеништво до српската влада за тоа дека митрополитот Михаило водел широка славјанофилска политика.

и книги од библиотеката на Џинот, за која станува збор овде, е направена со посредство и активно учество на митрополитот Михаило. Меѓутоа, врските на Џинот со него датираат многу порано. Тоа се гледа и од едно писмо што, на 12 февруари 1868 г., Џинот го упатил до Друштвото српске словесности во Белград. Во тоа писмо Џинот со особено уважување го спомнува митрополитот Михаило за кого вели дека ќе му поклони една важна ракописна книга што на грчки ја превеле Евгение и Деотоки кои биле многу сакани од Доситеја Обрадовиќ. Поради тоа што тоа писмо од Џинот содржи мошне важни податоци за ракописи од неговата библиотека, го давам во препис:

УЧЕНОМУ ДРУЖСТВУ СРПСКЕ СЛОВЕСНОСТИ

Τρία πράγματα ὀφείλει νὰ εὐλαβῆται
πρὸ πάντων ὁ συνετὸς ἄνθρωπος: δηλαδὴ
τοὺς νόμους, τοὺς μεγάλους ἄνδρας καὶ τοὺς
λόγους τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. (Е. Ж.)

Господіе

Отъ 1855 година имавме Писмовзаймности за подналожуенѣ собирање и истраживанѣ старине за зграѣа србской повѣстници и.т.д. въ всичко тогава мое притѣсненіе и гоненіе отъ грчка Патріархія за да ми разоратъ Скопско, велешко и Прилепско училища славенски, я на Србски Жертвеникѣ Музинѣ принесохъ нешо дарѣ и живость на Србската повѣстница.

Ако да ме не удругаваха простите и учените мои пріятели, и ако не беа ме заточили въ Мала Азия, та до днеска имав да принесамъ на Србскій Жертвеникѣ Музинѣ дарѣ до толико, колькото всякѣ ученѣ и човеченѣ човекѣ Хвала! и Благодариме!... съ рукоплесканѣ ќе да ми рече...

Сега! немамъ таква нужда да се ласкамъ, да се улигуемъ и да се чинимъ подлочовеченѣ, но имамъ пуно живость чувства родолюбства и любовь Отечества нашего, видимъ нашата деветъ педи слепота въ Македонія, та стенка и жали срдцето ми.

Малопросветеното мое човечество, се радуе за напредіето на книжевности всеславенской; за то пакъ возимамъ дрзость да се поклонимъ на Жертвенника Србской Музѣ. Даклемъ пріимете за сега овый Податцы, кои самъ ги извлеколь отъ драгоцены рукописи. — Но ако будете имали благодарности, тогава можеме ли се отговори за онова кое желите а я готовъ самъ за все шо можемъ. Писмо можете сигурно да испратите до Г. Коста А. Сидовъ въ Скопя, онѣ будући и онѣ има ортакъ въ Белградѣ.

Имамъ стары Рукописъ Житіе Г. Наума, на старо сръбско наречіе, и е весма добро, и има доказъ за священное писаніе на кой язык словенски се е превело, ту стой и лѣточисленіето му.

Имамъ друга Рукописна книга само правилото и житіето на истого на славенски. Ако я печатите ќе ви я пратимъ.

Имамъ една Рукописна книга Исаакъ Сиріанинъ архіепископъ града Ниневій, 100, слова Постническа философия, и други отъ разны списатели слова и повѣсти. Тая книга я превелъ славный Евгеній и Деотоки на гречески, за кой учители е чезнеелъ Доситей Обрадовичъ. Ова книга ќе му я поклонимъ на Господина Благолюбиваго Михайла Митрополита Београдскаго и архіепископа сръбскаго —

и така есмъ готвъ добрый

Јорданъ Х. Константиновъ

12 февр. 1868

Велесъ⁸⁾

Помеѓу другото, еден од непосредните поводи за оживување врските на Џинот со Белград е едно известие што некој Димитрие Протик, „шеф влака“ на железничката линија Скопје—Солун, го испратил на сръпскиот дипломатски пратеник во Цариград. Во тоа известие Протик соопштил дека, некаде во почетокот на 1879 г., бил во Велес и тогаш го видел бившиот учител Јордана Хаџи Константинов, веќе остарен [по негово кажување Џинот тогаш имал 70 години], кој му ја покажал својата библиотека од околу 2.000 книги. Тогаш Џинот му изјавил на Протика дека е спремен својата збирка од ракописи и стари книги, од голем интерес за сръпската историја, да ја отстапи на сръпската влада ако во замена за тоа се издејствува кај Портата да се симне полицискиот надзор што неколку години се вршел над него и, истовремено, му се одреди редовна годишна помош што би му овозможила, под стари години, пристаен поминок.

Веројатно врз основа дипломатски извештај од Цариград, претседателот на Министерскиот совет и министер на надворешните работи, со писмо бр. 2791 од 11-V-1879 г., го известил за горното министерот на просветата и црквените работи од кого побарал целото прашање да го земе во разгледување и потоа да го извести за своето мислење⁹⁾.

Набргу потоа, министерот на просветата и црквените работи, со писмо бр. 2181 од 23 мај 1879 год., одговорил дека наоѓа „да би било врло добро кад би се могло добавити, ако не све

⁸⁾ Писмото се наоѓа во архивата на Друштво сръпске словесности (Дел. бр. 16/1868) која се чува во Сръпската академија на науките во Белград.

⁹⁾ Текстуелно, писмото на претседателот на Министерскиот совет и министер на надворешните работи гласи:

а оно што је важније у збирци Јордана Константиновића из Велеса“ но дека таквата поупка не би могла да се исплати од кредитите на Народната библиотека затоа што тие биле недоволни. Поради тоа, тој предложил најважното да се откупи и исплати од кредитите на Министерството и тие на Народната библиотека, а за останатото да се предвидат специјални, нови кредити во буџетот за идната 1879/80 година¹⁰).

Непосредно после оваа преписка помеѓу претседателот на Министерскиот совет и министерот на надворешните работи, од една, и министерот на просветата и црквените работи, од друга страна, во почетокот на 1880 г. во Белград стигнала една пратка од 42 предмети (ракописи, книги, црквени предмети) што Јордан

„Господине,

Неки Димитрије Протић, наш поданик, а сада шеф влака на солунској железници, јавио је нашем Посланику у Цариграду, да је пре кратког времена ишао у Велес и тамо посетио извесног Јордана Константиновића, бившег учитеља велеског. Том приликом саопштио је Димитрије нашем Посланику, да му је Јордан покажао своју библиотеку од 2.000 књига и неке старине.

Најзнаменитије што је видео, то су неки десет свезака, које говоре о битци Косовској, једно писмо Св. Саве и неки стихови од римског Теодосија, за време неговог владавине у Цариграду.

Јордан је изјавио жељу, да збирку својих старина и књиге своје, које по нашу историју могу бити од великог интереса, уступи влади српској а ова би у замену издејствовала код Порте, да се скине са њ полицијски надзор, под којим се од више година налази, а у исто време, да му се одреди неки мали годишњи ужитак, како се неби у старим годинама (има му 76 година) које куда потуцао.

Част ми је, Господине, саопштити Вам ову ствар, молећи Вас, да је узмете у оцену и да ме о вашем мишљењу изволите известити.

Примите, Господине, уверење мога поштовања.

№ 2791
11 маја 1879
у Београду

Претседник Министарског савета
Министар иностраних дела
Јован Ристић

Господину Министру просвете и црквених дела.“

Во Министерството на просветата и црквените работи писмото е заведено под бр. 2181 од 14 мај 1879. Во Државната архива во Белград носи сигнатура Ф. IV арх. бр. 242.

¹⁰) Писмото на министерот на просветата и црковните работи гласи:

Хаџи Константинов ги испратил од Велес. Во врска со неа во Државната архива во Белград постои досие од девет документи¹¹⁾.

Пред сè, во тоа досие се наоѓа оригинално писмо на Џинот датирано во Велес на 27 мај 1880. Писмото е упатено до И. Јастребов, руски конзул во Призрен, и претставува еден вид потврда на 160 дукати, одн. 160 динари што Џинот ги примил за 24 стари ракописи што, со посредство на Јастребов и митрополитот Михаило, ги продал на Министерството на просветата во Белград.

Помеѓу другото, важно е тоа што од тоа писмо на Џинот може да се види дека тој е веќе стар и изнемогол: „Очи ме болатъ, вели тој, та што искамъ неможамъ да ви писамъ.“ Освен тоа, интересно е што тој има намера своите книги да ги пренесе во училиштето во Призрен: „Остаемъ и за всички мой книги да ги преселамъ во призренско училище“, вели тој.

Нема никакво сомневање дека писмото е од Џинот и дека потписот е оригинален. Тоа може лесно да се утврди со спо-

„Министарству иностранных дела

Бр. 2181

у Београду 23 маја

1879

Господине

На писмо ваше од 11. ов. мес. бр. 2791 част ми је одговорити вам да ја налазим да би било врло добро, кад би се могло добавити, ако не све а оно што је важније у збирци Јордана Константиновића из Велеса. Но ова набавка не би могла за сада пасти на терет кредита, одређеног народној библиотеци на набавку старих рукописа, него би се зато морало ставити нов, нарочити издатак у буџету Министарства просвете, а ово би се тек могло учинити при склапању буџета за рачунску 1879/80 годину. Једино што би се могло до тога времена откупити, то су означене свеске о Косовској битци и писмо св. Саве, претпостављајући, да је ово последње оригинал или старији препис историјске и литературне вредности и да ће се Јордан задовољити с умереном откупном ценом. На ово откупљивање нешто би се дало из буџета министарственог, а нешто из кредита одређенг народној библиотеци.

Саопштавајући вам ово, господине, молим вас, да ви према овоме и према своме увиђању изволите учинити што будете нашли за добро ради задовољења Јордана Константиновића

Примите итн.“

¹¹⁾ Тоа досие во Државната архива во Белград се води под Ф. XI. 193/1880.

редба на тие што се наоѓаат на извесен број книги од неговата библиотека¹²⁾. Еве факсимил од тоа писмо на Џинот:¹³⁾

Милостиви мои
 Ево, ви испраќам некои книги кои
 ги рачковисаа во 1600. годината на прелиминар
 1600. Гуката оти до 1600. годината
 нив месецот 1600. До 1600. годината
 нивна до 1600. годината. До 1600. годината
 прелиминар 1600. годината. До 1600. годината
 до едно село и прелиминар 1600. годината
 тоска, ако ме не забораваат и
 мамо да ви пратиат и 1600. годината
 кои 1600. годината книги и прелиминар
 ако 1600. годината книги и прелиминар
 до 1600. годината 1600. годината во 1600. годината
 сигурно 1600. годината 1600. годината
 остатокот и ви бијатко 1600. годината
 книги, да ви прелиминар 1600. годината
 ако 1600. годината. Оли ме заборава
 та 1600. годината не можам да ви
 писам. 1600. годината и 1600. годината
 во 1600. годината 1600. годината
 1600. годината
 1600. годината 1600. годината
 1600. годината

¹²⁾ Види Г. Шоптрајанов, спом. место, стр. 84, 99, 104, 116.

¹³⁾ Писмото се наоѓа во Државната архива во Белград и носи сигнатура КП. Бр. 5703/1880. Во транскрипција, писмото гласи:

Веројатно е дека спогодбата за откупувањето на вопросните ракописи, стари книги и старини е направена во Велес кога Јастребов, во текот на своето патување низ Макеоднија, имал можност да се сретне со Џинот во Скопје или, поверојатно, во Велес. Во својата статија Додатак мојим белешкама из Старе Србије¹⁴⁾, Јастребов вели: „На неким књигама које су купљене од Јордана Константинова у Велесу, и које су већ испраћене у београдску књижницу, има неколико бележака, које сам преписао и саопштавам их овде“.¹⁵⁾

Книгите од Џинот, заедно со писмото, испратени биле до митрополитот Михаило во Белград кој за тоа, со писмо од 9 октомври 1880 г.¹⁶⁾, го известил министерот на просветата и црквените работи и го замолил сумата од 193 дукати, од кои 160 исплатени на Џинот а 33 за трошкови, да му се испрати.

„Милостивый Господине!

Ево ви испраќамъ истите стары рукописи 24 комада и прѣимахъ 160 дуката отъ Господина Петронія тоестъ 160 д. За Синапаша до две недели ще ви пратимъ препись негово рождение въ Арта во едно село и пр. е арнаутин Тоска, ако ме не забравишъ имамъ да ви пратимъ и други некои за исторія книгы и прочая. Ако испраќашъ писмо пракъ до Антона акція во Скопѣ и онъ сигурно ще ми испраща.

Остаемъ и за всички мой книги да ги преселамъ во призренско училище. Очи ме болатъ та шо искамъ неможамъ да ви писамъ.

вашъ и за после

во добро Јорданъ Х. Константиновъ

27 маи 1880

Велесъ

Господину

И. Ястребову Рускому конзулу

въ Призрень“

¹⁴⁾ Статијата е објавена во Гласник Српског ученог друштва, књ. LI (1882), а датирана е во Јањина на 5 октомври 1880 г., непосредно по примањето на книгите и ракописите.

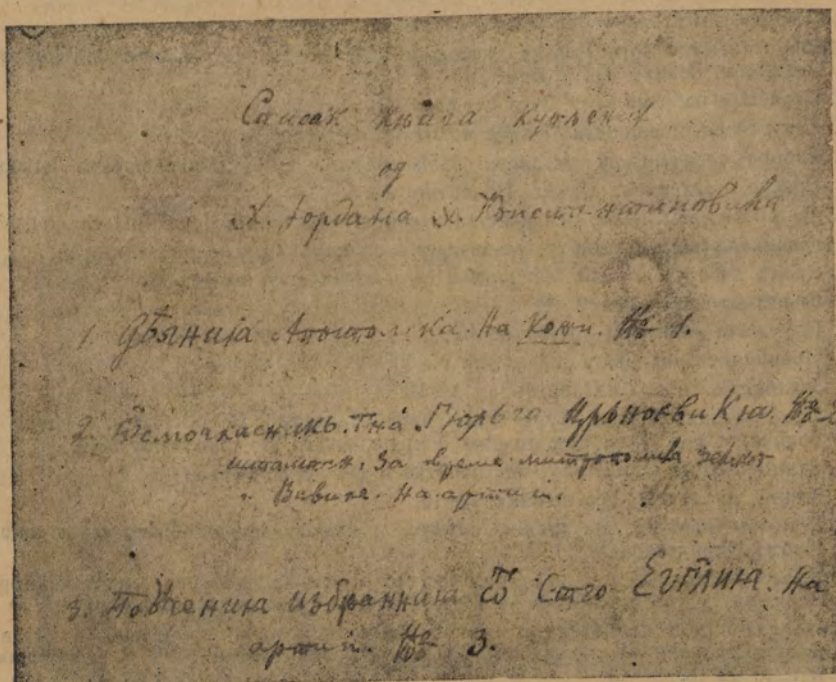
¹⁵⁾ Спомнатата статија на Јастребов, стр. 63. Види Ѓ. Шоптрајанов, спом. место, стр. 30—32.

¹⁶⁾ Писмото има сигнатура П. Бр. 6608/1880 и е приклучено кон предметот Ф XI 193. Текстурелно, тоа гласи:

„Господине

Одавно је изјављена потреба и од владе и од књижевника наших да се све књиге, које су код Јордана Х. Константиновића, набаве за српску књижевност, јер су по сазнању дотичних научних наших старинара од велике важности.

Кон писмото на митрополитот Михаило приложен е и следниот список на ракописите и книгите купени од Јордан Хаџи Константинов Цинот:

Првиот дел од списокот

Ми смо те књиге набавили и оне су овде.

Али по рачуну треба за њих платити 11592 гр. 160 [дуката] датих Јордану Х. Константиновићу и за трошак 33 = 193 [дуката].

Молимо Вас да изволите Нам ове новце послати и наредити коме треба да се ове књиге по овде приложеном списку предаду ради употребе за српску историју и филозофију.

Е бр. 1691

9 октобра 1880.

у Београду

Архијепископ београдски

и

Митрополит српски

Михаило

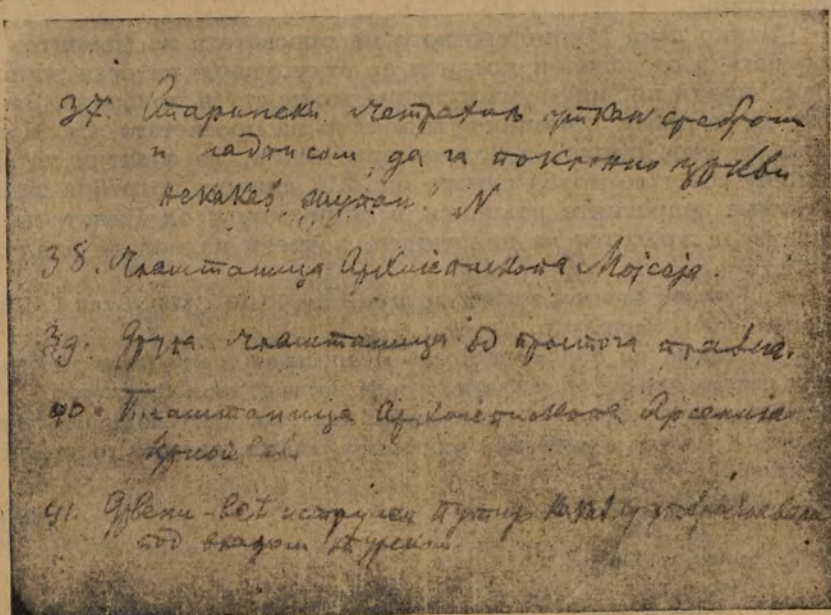
Г. Министру просвете и црквених послова.“

ОД

1. Љђјаниа Апостолска. На кожи № 1.
2. Осмогласник. Г-на Гурга Црнојевић-а № 2 штампан, за време Митрополита Зетског г. Вавиле. На артији.
3. Поученим избранним ѿ Стго Еуг'лиш. На артији. № 3
4. Без почетка и свршетка књига на пергамену № 4.
5. Сабора васиљенских установа. Најзначајнија су установљења за историју Српске и Охридске Цркве. На артији № 5.
6. На кожи, јеванђеље, без почетка и свршетка; старија редакција српска, № 6.
7. Јеванђеље на пергаменту, са зачелним сликама. Српске редакције № 7.
8. Књига на артији. № 8.
9. Књига на артији. № 9.
10. Поучљива књига на артији № 10
11. Правоучитељна књига, на артији № 11.
12. Јеванђеље читаво на пергамену № 12.
13. Осмогласник. Издање Ђуре Црнојевића. На артији № 13.
14. Велика, у два стуба, без почетка и краја, књига, на пергамену № 14.
15. Јеванђеље, на пергамену, без почетка и свршетка. № 15.
16. Књига, на артији, без почетка, № 16.
17. У новом препису, на артији, служба и памѣт преподобнаго оца нашего Набма Ѡхридскога № 17.
18. Књига на артији, а у њој тримѣ[се]чни минеи за фебруари, март и априли. Значајна су сва житија као и житије Јована „Списатели лѣствици“ № 18.
19. Књига: најпре проповедник и то а) шестоднев, па б) проповеди. Даље: иди-онтра-по нашки — „Зрѣцалѣ“. Даље иду други чланци у прози и стиховима и т. д. № 19.
20. Законик црквени и светски, на артији. На артији. Лепо писано. № 20.
21. Мца септемврија житије преподобне Теодоре, на артији, из неке друге књиге извађено. № 21.
22. Поученија, нов препис. № 20. на артији.
23. Октоик. Штампѣ Божидача Вуковића „Отечествомъ ѿ Диоклитије, кола је у пределима Македонским“. Трудили се Теодисие и Генадиле-а њино отечество При-поли-а. № 23. У Манастиру Милешеву.
24. На пергамену, велика књига. Нема свршетка. № 24.
25. Књига велика и огромна, на артији. № 25.
26. Неповезана књига, без почетка и свршетка на пергамену и артији — поме-шано. № 26.
27. Књига на артији без почетка и свршетка. Неповезана. № 27.
28. На пергамену, оштећена књига, неповезана. Нема почетка ни свршетка. № 28.
29. Из Ђаковице књига, оштећена, на пергамену, по писму налик на Остроми-рово Јеванђеље. Ово је пак псалтир и притче и јеванђеља. Врло значајна књига. № 29. Имају насликани грбови.
30. Мален молитвеник, на артији, и у њему има молитава од свега напр. Мѣтва

А
Т
скотѣ ѿ Влька или М Х Ел ѿ срыра злѣа чѣка и ѿ мѣча и сѣлы и ѿ вьсакое
орѣжѣ или Мва ѿ немѣта и т. д. и разна заклинѣња. № 30.
31. На пергамену у најмањем формату, молитвеник. № 31.

32. Књига, на артии, нема почетка ни свршетка. У њој има летописа, к раздвоиле цркве, где се говори о крштењу Мацара, Руса „българа“ и т. а Има у њој Писмо папе Инокентија Душану. Писмо Патриарха Калиста којим проклиње Душана и српски народ и одговор на исто Протопопа Јефимија из Грачанице, који је написао по заповести Цара и Патриарха и још многе друге ствари. № 32.
33. На кожи, одломак, без свршетка и почетка, а у њему: Сказанија Афродита и-грамскога ѿ бившимъ въ персији земљи чоудѣ и још о преданији Го Иса Ха-нема краја. № 33.
34. Божествена служба св. Ј. Златоуста на Пергамену. У њој се на јектенији свуда спомиње цар. № 34.
35. Књига, на артии, разне молитве и још ово: 1) ѿ сзданија Цариграда 2) Сказаније ѿ вѣзѣти Цариграда ѿ бѣзбожнихъ Туркы сѣлтаномъ тѣрскыма царема- № 35.
36. Законикъ на артии, читав. При крају има у овој књизи у препису писмо кнеза Лазара Богомилу војводи пред Косовском битком. № 36.
37. Старински петрахилъ, уткан сребром и надписом, да га поклонии цркви не какав „жупан“ № 37.
38. Плаштаница Архиепископа Мојсеја.
39. Друга плаштаница од простог платна.
40. Плаштаница Архиепископа Арсенија Црнолевића.
41. Дрвени — већ иструлео путир какав су употребљавали под владом турском
42. Дискос старински од дрвета¹⁷⁾.

Крајот од списокот

¹⁷⁾ Овој список во Државната архива има сигнатура К.П. Бр. 5703/1880 год. Таа е напишана на листот после ред. бр. 29.

За забележување е дека во оваа колекција купена од Џинот, помеѓу другото, под бр. 36 од списокот, се наоѓа и книгата на крајот на која било прилепено писмото на кнез Лазар што тој, пред Косовската битка, го упатил на својот војвода Богомил. Како што е познато, Панта Среќковиќ го видел ова писмо кај Џинот и го спомнува во својот патепис *Путничке слике*¹⁸⁾. При нивното среќавање, Џинот и Среќковиќ се спогодиле: Среќковиќ да го добие писмото во замена за учебници што му биле потребни на Џинот за работа со учениците¹⁹⁾. Уште не е утврдено дали Среќковиќ испратил ученици, но од овој документ се гледа дека Џинот, макар и на ваков начин, го испратил во Белград вопросното писмо во препис. Сепак, книгата за Синан-паша, и овој пат, не била испратена, макар дека кај Среќковиќа постоел интерес за неа.

Предвид на големата научна и културна важност на добавените предмети, Министерството на просветата со големо задоволство ја прифатило понудата, та затоа, со писмо бр. 5703 од 22-X-1880 г., го замолило митрополитот Михаила да му ги испрати ракописите и книгите. Веднаш потоа, со пропратно писмо Е бр. 1851 од 24-X-1880 г., митрополитот ги испратил вопросните ракописи и книги, за што добил потврда со писмо бр. 5788 од 29-X-1880 година.

Макар дека Министерството на просветата во моментот не располагало со доволни кредити за откупување на оваа збирка, сепак, заради нејзината многувидна важност, ја прибрало. За да може да ја плати, тогашниот министер на просветата, Ст. Новаковиќ, со свое писмо од 2 декември 1880 г., се обратил до Државниот совет со молба сумата од 2316 динари, потребна за откупување вопросните ракописи и стари книги од Џинот, да се исплати од кредитот за вонредните потреби на целата влада.²⁰⁾

¹⁸⁾ Гласник Српског ученог друштва, књ. XLVI (1878). Види Ѓ. Шоптрајанов, спом. место, стр. 29—30.

¹⁹⁾ „Писмо ми обећао дати ако му пошљем многѐ наше учебнике, ја сам послао, али ме он преварио и није послао“, вели Среќковиќ.

²⁰⁾ Поради тоа што содржи важни податоци како за Џинот така и за начинот на кој е добавена вопросната збирка, писмото го предавам текстуелно:

„Државном Савету

П бр. 5768

2. декембра 1880

у Београду

Учитељ Скопљански Јордан Х. Константиновиќ познат је одавна као скупљач старина по Старој Србији а особито по Македонији, и некада је понешто од тих старина шиљао Српском ученом Друштву те се понека и сада налази или у хранилишту тога друштва или штампана у друштвеном органу Гласнику од пређашњих година.

Очигледно е дека сите фактори во Белград биле живо заинтересирани за збирката на Цинот и поради тоа се бараат дури и извонредни средства за нејзиното откупување. Поради нејзината важност за науката воопшто и посебно за српската културна и политичка историја, на предлог од Државниот совет, акт бр. 629 од 4-XII-1880 г., владетелот, кнез Милан М. Обреновиќ, донесол решение²¹⁾ сумата потребна за откупување на впркосната збирка

Имаше пак едно двадесет година, како је Јордан прекинуо све везе са Србијом и престао слати старине једну по једну како коју добави, али је меѓутим прикупљање старина продужио с намером да их у целини једне збирке друкчије употреби.

Меѓу научницима који се старинама баве знало се веќе и више о важној збирци старих рукописа, која се налази у рукама Јордана Х. Константиновића у Скопљу и од стране Његовог Високопреосвештенства г. Митрополита Српског Михаила предузети су кораци, нарочито преко руског консула у Призрену г. И. Јастребова да се та збирка за Србију добави. Кораци ови... и збирка је сада у Министарству просвете и црквених дела.

По списку за који сам наредио да се од стручнога познаваоца по мојим упутствима и под мојим надзором изгради у тој збирци има 14 старих рукописа на кожи 22 стара рукописа на хартији, 3 књиге из старих српских штампарија и 4 комада старих црквених утвари. За набавку тих ствари и за трошак око тога посла утрошено је свега 2316 динара сума која је далеку мања од научне вредности ових ствари.

Како је у интересу науке и нарочито и у интересу познавања старина наших, да се ова збирка у Србији задржи то је потребно исплатити горе речену суму као откупну цену и за то потписани част има по решењу Владе Његовог Величанства Господара Књаза, а ослањајући се на раније случајеве у којима је Државни совет суме на овакве набавке одобравал из кредита за извонредне потребе земаљске, предложити Државном савету да изволи на основу чл. 90 точ. 5 Устава одобрити: да се 2316 динара исплати из кредита на извонредне потребе целе земаљске управе за откуп збирке српских книжевних и црквених старина, која је набављена од Јордана Х. Константиновића из Скопља."

Ракописот на писмото е од Ст. Новаковиќ, тогашен министер на просветата.

21) Решението гласи:

— МИЛАН М. ОБРЕНОВИЌ IV —
по милости божјој и вољи народа
Књаз Српски

На предлог Нашег министра просвете и црквених послова, а по договору са Државним саветом од 4 овог месеца бр. 629, решили смо и решаваме:

да се отпусти и исплати од кредитот за вонредни потреби на целата влада.

После ова Министерство на просветата, со пропратно писмо бр. 6608 од 9-ХП-1880 г., ги испратило вопросните книги и ракописи до Народната библиотека во Белград.

„Да се сума од две хиљаде три стотине шеснаест динара може издати на откуп збирке српских книжевних и црквених старина. Сума та да се исплати из кредита на изванредне потреби целог правителства.“

Наши министри: просвете и црквених послова и заступник министра финансија нека ово решение изврше.

М. М. Обреновиќ

7. децембра 1880 год.
у Београду

Министар просвете
и црквених послова

Ст. Новаковиќ

Заступник

Министра финансија
Министар иностраних дела

Чед. Мијатовиќ“

БИБЛИОТЕКИ, КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНИ РАБОТНИЦИ, ПРЕТПЛАТЕТЕ СЕ НА „БИБЛИОТЕКАРСКА ИСКРА“.

ТРЕБА СЕКОЈ ОД ВАС ДА ГО ИМА И ОВА СПИСАНИЕ.

ПРЕКУ НЕГО К'Е ИМАТЕ МОЖНОСТ ДА ГО СЛЕДИТЕ РАЗВОЈОТ НА БИБЛИОТЕКАРСТВОТО ВО НАШАТА РЕПУБЛИКА И ВООПШТО.

ИЗЛОЖБАТА НА КНИГИ ВО БИБЛИОТЕКИТЕ

Во целосниот комплекс на начини и форми за пропагирање и публикување на книгата посебно место завзема изложбата на книги. И, бидејќи во тој однос нашето библиотекарство има сосем оскудна пракса, а специјално за начините и постапките при уредувањето на изложба (за кое нема скоро никакви раководни начела) ќе направиме обид да го разгледаме ова прашање од наши разбирања.

При било каква приредба, манифестација или композиција на определена материја треба да постои исто така определена цел преку која ќе биде изложена самата идеја, преку која ќе биде изразен мотивот. Целта и содржајот се два основни, два битни елементи за реализација на макар кое естетско дело на човешкиот дух, на човешката рака. Со тие два суштински елементи треба да биде проникната идејата. Преку нив ќе може да биде она вообличена во определена, нужна и автентична форма. Патиштата за остварување се различни. Можат да бидат вакви или онакви, но крајниот резултат е функција која ги изразува страните на работата во која се огледува методот, и на крајот успехот на една дејност, на една реализација. И кога е веќе во прашање определен мотив, тогаш крајниот резултат ќе биде еден единствен — тој што ја изразува поставената цел. Заради тоа ќе

се обидеме да направиме анализа која би не довела до една успешна реализација, до едно правилно решение на тој проблем.

Кога би преминале на самата изложба, уште во почетокот пред нас се испречуваат некој битни проблеми од кои е условена нашата главна дејност. Тоа се првобитно два проблема зад кои стои знакот на равенство: од каков размер и карактер е библиотеката што припрема изложба и кој е мотивот што ја раководи, што треба да ја гради изложбата.

Изложба на книгата на библиотеки: 1. на библиотеки со богат книжен фонд; 2. на библиотеки со мал (релативно мал) книжен фонд; 3. на библиотеки со специфичен книжен фонд — научни, стручни, школки, детски, итн.

Вакво разграничување е потребно, прво, заради објективните можности, што е во состојба да ги пружи библиотеката и, второ, заради елементите и страните што треба да бидат земени предвид, дотакнати или на полно опфатени.

При приредувањето изложба на книгата на библиотеки со голем книжен фонд, тие имаат слобода да ги опфатат сите поединечни страни кои би претставувале интеерс или би биле жорисни од оваа или онаа гледна точка, од ова или она становиште, поради ова или она прашање. Во основата идексот на застапените

страни е определен од мотивот — од темата на изложбата. Пример: При изложувањето на книгата од страна на Народната библиотека по случај десетгодишнината од нејзиното основување беше потребно да бидат запазени елементите, својствата и страните кои би содржале и одразувале во себе целостен преглед на сеопштиот развој на Народната библиотека во однос на:

Увеличувањето на книжниот фонд во изминатиот период;

а) Книжниот фонд пред 10 години;

б) Книжниот фонд во дадениот момент

в) диференциите во поглед растењето на фондот во одделните временски периоди. Сето тоа изразено со графикоци.

Што значи при изложувањето беше потребно да се запазат извесни неопходни правилности и одредби на внатрешната страна, бидејќи изложбата претставува еден склоп кој треба да биде изразен преку определен систем за да би таа појава, таа манифестација по таков начин добила свој полн содржај. И штом веќе се одржани и ускладени тие внатрешни правилности, надворешната страна бидејќи е условена од содржајот, ќе биде преку него изразена во соодветна естетска и објективна форма.

Општите основни елементи кои го претставуваат тој определен систем се следните:

1. предметен ред и групирање — распоредување на книгите и списанијата (каде е застапена или дотакнатата област на таа група во потесна смисла) од различни гранки на науката и еблетристиката, и групирање спрема аналогноста и близоста на групите и подгрупите (гранките). На пр.: а) Природонаучна група: хемија, потем физика, математика, гео-

графија, геологија, биологија, зоологија, и тн.; б) Белегристика — тука имаме поголемо, поподробно расчленување: Југословенска литература (хрватска, словенечка, српска, македонска), потем стара југословенска литература ренесансна, класична, современа и сл. Дури во посебни случаи и при одредена цел може да се прават уште подробни расчленувања. Истите правила важат и за странската литература, се разбира, во зависност од објективните можности што ни ги пружа соодветната литература и субјективните можности кои ги поседува изложувачот. Со запазувањето на гореспоменатиот ред би се направила една концентрација на групите о дтие области на науката, кое би го олеснило набљудувањето, забележувањето, фиксирањето, како што би го увеличило интересувањето од страна на посетителите.

2. Хронолошки ред. Запазувањето на хронолошкиот ред во поглед време на издавање не е во никаква спротивност и не се коси, туку напротив е во склад или може да иде паралелно со предметниот ред, а тоа е нужно бидејќи дури заедно со првиот ќе бидат во состојба да согледат и овозможат добра и потполна прегледност во однос јазичниот, техничкиот и на крајот уметничкиот развој и растеж на литературата, и воопшто книжевното богатство.

3. Преводната литература под истите раководни начела би требало да завзема посебно место од целиот состав на изложбата поради важноста на тој фактор од развојот на преводното дело на нашиот народ во јазичен технички и уметнички поглед.

4. Исклучителна важност имаат реткостите — ценните реликвији од литературното наследство на еден народ, макар од која област на науката

или белетристиката. Спрема тоа би требало тие реликвии да бидат потенцирани и со вонредно внимание приредени и изложени.

5. Списанијата и весниците исто така треба да имаат свој — одделен атал во целокупниот состав сообразно со горните одредби. Тука треба да се инсистира на исто разграничување према нивниот јазичен произлез. На пр.: југословенски (хрватски, српски, словенечки, македонски); странски (француски, англиски, германски) и тн.

Значи при изложувањето на книгите, списанијата и весниците е потребно необичновено танко чувство за штимунг од една страна и од друга страна инвенција и смисла за режисерско композирање, и на крајот способност (која е поврзана со познавање на материјата — литературата) за подбирање на најпотребните материјали, за да може помалку број и поразнообразни примери сожего, језгровито да се прикаже и оствари потребната полна манифестација на таа приредба.

Темите за изложба можат да бидат пошироки и потесни, поапстрактни и поконкретни. Затоа спрема нив ќе треба да се увеличува или смалува дијапазонот на детализирање, разграничување и спрема тоа неговата прогресија може да биде со помал број членови, а со тоа и со помал број диференции, или обратно. Како резултат на тој факт и раководејќи се од него ќе може да се опфатат и други елементи на склопувањето и вообличувањето. На пр. се поставува уредувањето на изложба по случај стогодишнината од раѓањето или смртта на извесен писател. Тогаш на преден план треба да испаднат неговите дела од најголема книжевна и уметничка вредност (при тоа би мо-

жело или целосно или делимично да се отстапи од установениот општ ред или да се отстапи од хронолошкиот ред, а сепак да бидат истакнати неговите најцени дела. Потоа, покрај неговите дела треба да бидат застапени сите дела на останатите автори кои пишувале за него или за неговите дела, делата на неговите современници кои имаат некаква врска со него, за неговите претходници кои претставуваат некаква врска со неговиот книжевен развиток, пак дури и на такви кои живееле само во таа епоха или во тој период на време. Тука би можело да се прават најразнообразни комбинации за кои може да се создаде специфичен ред, кој сепак би можел да биде во границите на неопходните барања. Главно овие начела би важеле скоро за сите библиотеки, кои би приредувале изложба на книгата, но тие во никој случај не претставуваат апсолутно решение, некаков императивен закон или на крајот канон, туку во зависност од условите (објективни и субјективни) може да се прават измени, дополнувања и слично. Главно е сообразно со темата да биде конструирана концепцијата, втората да не виси на првата, како прешироки алишта на костур, ами да биде припиено со неа и понатаму останатото изградување и композирање да биде изведено консеквентно и непринудено. Не треба исто така да се заборава дека е нужно да се обрати пооделно внимание на надворешната страна во тесна смисла на зборот — простории, штандри, хармонија во сместувањето на книгите и др., затоа што задоволувањето на окото е исто така една од потребите што го потполнува, оцелостува општиот ефект, општата импресија, што го дооформува крајниот резултат.

Изложба на школските библиотеки.

Изложувањето на книги во школите е исто така една од потребите не помалку важна од останатите манифестации и приредби. Тоа е експлицитно со самото учење. Изложбите на книги, и нарочно школски помагала, знатно допринесуваат за запознавањето на учениците со литературата која им е од најголема неопходност. Тие треба да имаат сеобухватен и пропаганден (за родителите) карактер. Тука треба да се обрати нарочно внимание врз систематското и хронолошкото концептирање на прегледноста. Главен мотив треба да претставува запознавањето на учениците од сите годишта — од сите класови, со литературата, која им е од првостепена важност како лектира. Тоа е онаа основна полза. Покрај тоа изложбата на книги потпомага за свесната ориентација на учениците во однос на белетристиката или науката, и на крајот сама по себе како една духовна потреба. Школските библиотеки имаат најголем избор на теми и најуспешно можат да ги реализираат. Тука може да се приредуваат изложби по случај годишнина на познати писатели или на пр. книжевното дело на определен писател, реализмот на тој и тој писател и тн. и тн. Исто така можат да се бираат јубиларни прослави од книжевната историја.

Изложба на детските библиотеки.

По својата специфичност изложбата на детски книги се разликува од останатите. При уредувањето на таква изложба, главната ударна точка на вниманието треба да биде концентрирана и насочена кон еден специјален

момент во детската психа, а тоа е задоволувањето потребите на детската фантазија. Детето, од една страна, е disponирано кон шаренилото од бои и форми, а од друга страна, кај него постои потенциран немирен интерес за гледање на што повеќе нешта, што повеќе слики и бидејќи кај него односот према определен предмет е вонредно релативен (спрема иста појава ист предмет кај разни деца се јавуваат различни чувства), тогаш изложбата на книги за деца треба да биде изведена со нарочно внимание, затоа што треба да биде задоволена како детската лакома фантазија, така и неговиот специфичен однос, детската изложба треба да обилува со многубројни книги плус големо разнообразие на слики и илустрации на самите книги или пресликани од нив. Тука е потребна трансформација на елементите да би се доближила и да би била (што попригодна), што поприемлива таа манифестација до оние за кои е наменета.

Тоа се главно контурите на еден општ концепт за изведување и уредување изложби на книгата. Се надеваме дека секоја библиотека би обратила внимание на приредувањето изложби, бидејќи во крајна линија преку таквите манифестации на книгата се овозможува преглед и проследување развитокот на литературата, било стручна, школска, поезија или проза, преку нив ќе може да се фиксира интегралниот историски развиток на супструктурата на нашето општество и воопшто, на целокупната литературна и научна мисла.

Д. Карацоски

ЗА НАШИТЕ БИБЛИОТЕКИ НА ТЕРЕНОТ

Заради зацврстувањето и проширувањето на библиотечната мрежа во нашата Република, во април и мај о. г. Библиотечниот центар на НРМ испрати свои инструктори на теренот, за да им укажат директна помош на некои од наличните библиотеки и дадат поттик за отворање на нови библиотеки таму каде што има услови.

Со таа цел беа посетени следните градови и некои нивни околни села: Куманово, Крива Паланка, Кочани, Берово, Струмица, Штип, Титов Велес, Кавадарци и Гевгелија.

Од поднесените извештаи на инструкторите на Библиотечниот центар се гледа дека вниманието кон библиотеките, за разлика од порано, е знатно пораснато; каде повеќе каде помалку, насекаде во овие краевина на НРМ е поставено на дневен ред, како пред Советите за просвета така и пред организациите на ССРН, и решавањето на прашањето на библиотеките.

Градските библиотеки во Куманово, Титов Велес, Штип и Струмица, кои веќе задоволително се оформиле скоро во секој однос како такви, се очекува дека бргу ќе прераснат и во библиотечни центри за својот крај. Нивната целокупна внатрешна организација веќе одговара доволно на називот Градска библиотека. — Книжните фондови на библиотеките, со мали исклученија, се обработени и имаат основни и азбучни каталози, уредени по принципите на Централната народна библиотека на НРМ.

За забележување е дека финансиските средства за книги на тие библиотеки сè уште се недоволни. Особено кога се има предвид дека овие библиотеки се единствени јавни библиотеки во тие места, и дека сите гра-

ѓани и учениците во тие градови во својата потреба од книги се ориентирани кон нив.

Во врска со горното, како и поради високата продајна цена на книгите, на тие библиотеки треба да им се обезбедат од оснивачите, односно од Народните одбори, бездруго задоволителни материјални средства.

Набавувањето на книги од тие библиотеки главно се врши преку месните книжарници. И бидејќи тие библиотеки во повеќето места сè уште немаат управи со совет, кои би требало да проценат каква литература е потребна за библиотеката, квалитетот на набавуваните книги зависи исклучиво од знаењата и снајдувањата на самиот библиотекарски службеник. Како пример во тој однос можат да послужат библиотеките на Штип и Струмица. Библиотеката во тип набавува популарно-научна и белетристичка литература, додека онаа во Струмица набавува скоро исклучиво белетристика.

Кога се има предвид дека овие библиотеки (градските) во блиска иднина треба да израснат и со свои посебни општо-научни одделенија, тие треба уште од сега да обрнат сериозно внимание на својата набавна политика, на обогатувањето на книжниот фонд.

Кадарот во овие библиотеки, и покрај тоа што е млад и неопитен, со исклучение Градската библиотека во Куманово, донекаде задоволува.

Општ и најважен проблем за сите овие библиотеки е прашањето за задоволителни простории. Сите се сместени во незадоволителни простории, во секој однос, кои не одговараат на потребниот авторитет што треба да го имаат библиотеките како скоро

единствени културни установи во тие места, ниту пак даваат можност за некаков позначаен развиток. Во Градската библиотека — Куманово, на пример, по немање на простории за магазин, книгите се трупаат на купови! А во Штип тоа нешто се прави на друг начин: се редат по два реда книги во полиците еден зад друг дури до таванот! Ова значи дека тие библиотеки, сакале или не, манипулираат само со извесен дел книги од својот книжен фонд.

Детски библиотеки, односно детски оддели при градските библиотеки во овие градови, со исклучение на Куманово, не постојат. Се разбира, при ваквите услови, не се гледаат никакви блиски можности за отворање било детски оддели, било детски библиотеки. Поради тоа тие библиотеки дури не купуваат детски книги, кое во никаков случај не може да биде оправдано. Најмалите читатели по овие места немаат можност да дојдат дури и до обични сликовници, ако библиотеките не ги купуваат.

Работата со читачите, како и популаризацијата на книгата, скоро по сите овие места е слаба или минимална. Библиотекарските службеници во овие библиотеки неволно или несвесно прилично ја запоставуваат оваа важна работа; сè уште главното внимание им го заангажира секојдневната работа со техничката обработка на книгите (што е похвално), но и покрај тоа тие треба да одделуваат време и да им обрнуваат внимание и на читачите, зошто инаку нивниот труд останува бесмислен.

Врската на овие библиотеки со селските и иницијативата за отворање други библиотеки во околијата скоро никаде ја нема. Тоа донекаде се оправдува со големата зафатеност во својата библиотека. Советите за про-

света во овие градови треба да ги упатат, селските библиотеки на Градската библиотека за извесна помош. Тоа би било правилно, се разбира, ако Советот содејствува активно во развивањето како централна библиотека за својот крај, но треба да го прави систематски.

И положбата на селските библиотеки, односно на училишните библиотеки по селата, е веќе значајно подобра. Покрај заживувањето на старите, постои иницијатива и за отворање нови библиотеки по селата. Ваква иницијатива покрај власта, пројавуваат и масовните организации (Соц. Сојуз, организацијата народна просвета и др.).

За разлика од порано, сега организирањето на библиотеките по селата не е ниту кампањско, ниту стихиско. Се тргнува од можности, односно се отвораат библиотеки само таму каде што е констатирано дека има веќе услови, што претставува најголема гаранција за нормално развивање на библиотекарска мрежа широконародни библиотеки по селата.

Во врска со реорганизирањето или организирањето на библиотеки правилно ја сфати својата задача, меѓу другото, Советот за просвета на бившата Струмичка околија. Тој се зафатил со расположивите финансиски средства прво да ги организира библиотеките во местата — центри на новите општини. Оваква постапка е правилна заради тоа што преку нив најнормално ќе се шири библиотечната мрежа на теренот на општината. Се разбира, во тој однос не е потребно круто да се врви во случај кога во некои други села на дадената општина постојат услови за обновување или организирање на библиотека а не се пристапува кон тоа.

Покрај тешкиот проблем за обновување и организирање на библиотеки по селата, покрај слабите финансиски средства, тешкотиите во историјата и застареноста на книжните фондови, се јавува прашањето за кадарот во овие библиотеки.

Во тој однос најмногу можат и треба да помогнат учителите и преподавателите. Тие се, во извесна смисла, за сега најспремните луѓе кои можат да придонесат да отпочне еден нормален живот по библиотеките на селата. За иницијативата во тој однос ќе наведем два примера од Струмичко: додека по иницијатива на учителите и преподавателите во Ново Село е организирана и веќе живее активно селската библиотека, во Босилово, каде училишниот колектив исто така не е помал и има доволен книжен фонд и добра просторија за целта, библиотеката е мртва — никој не се грижи за неа.

За пример на добра иницијатива кај учителските колективи за заживување, односно отворање и одржување на библиотеки по селата, може да се посочи библиотеката во село Негорци — Гевгелиско. Таа е организирана од учителскиот колектив со помошта на Градската библиотека во Гевгелија и може да служи во секој однос за пример на добро уредена селска библиотека. Нејзиниот книжен фонд од околу 1300 е обработен, поделен по струки и педантно подреден во рафтови за слободен пристап на читачите. Овој успех е постигнат со многу труд, со многу воља. Покрај одобрените средства од Народниот одбор на власта, преземена е иницијатива од учителскиот колектив за организирање приредби, пошумување големи селски површини од учениците, а претстои да се ископаат дупки за бандери исто така од учениците. Од

приходите за извршената работа се обогатува книжниот фонд и уредува една пристojна библиотека.

Таквите иницијативи, особено организирањето на работни акции со учениците, не се важни само од гледна точка на ползата за библиотеката што ќе биде материјално подпомогната, но и за учениците и целото село. Тие акции добиваат и една уште поважна смисла: култивираат љубов кон трудот кај учениците, кое би требало да стане девиза за училиштето со реформите кои претстојат да се извршат во него.

Слични примери се забележуваат и во други места на обиколениот терен. Пожелно е тие да се шират и стануваат сè порезултатни. Тие можат и треба да култивираат здрави, солидни традиции за активен културно-просветен живот по селата, бидејќи библиотеката и популарните предавања на село се единствените темелни форми кои можат да бидат иницијатива за сестрани културни пројави, за содржаен општествен развој на социјалистичкиот патриотизам.

Покрај обиколувањето на градските и селските библиотеки, направена е извесна обиколка и на некои училишни библиотеки. Констатирано е дека скоро во сите осмолетки и гимназии има библиотеки. Се разбира, сосема е друго прашањето дали тие задоволуваат. Покрај тоа што тие библиотеки во осмолетките, нижите и виши гимназии, како и во стручните школи немаат ни одалеку задоволителни средства за купување книги, (поголемиот број од овие училишта немаат воопшто посебна ставка во буџетот за покупка на книги), тие не задоволуваат по квалитетот на книгите од книжниот фонд. При набавувањето книги не е правен добар

подбор. Се купуваат тоа што се нај-
дувало во месната книжарница. Во
осмолетките, на пример, недостасува
детска литература. Книжниот фонд
не е библиотечно среден: нема про-
писна инвентарна книга, нема карто-
тека, картон на читачот или позајм-
ни листови. Во тој однос има некои
исклучоци, но тие се минимални. Ис-
то така нема ни простории за читање,
читални.

Како пример на добра училишна
библиотека може да се посочи таа на
Земјоделскиот техникум во Струми-
ца. Оваа библиотека има околу 5000
книги, добро сместени во шкафови.
Има и добро уредена читална. За
1955 година е претплатена на околу
40 списанија и весници. Ако оваа
библиотека го подобри и системот на
обработката на книжниот фонд, мо-
же да биде пример на уредена учи-
лишна библиотека не само за око-
лијата, но можеби и за Републиката.

Спротивен на горниот пример е би-
блиотеката на полната гимназија
„Јане Сандански“ во Струмица. Во
неа постои ученичка и професорска
библиотека. Првата по ништо не ли-
чи на таква. Не се води никаква смет-
ка за книгите. Не постои инвентарна
книга, ниту пак води некој некаква
евиденција за книгите при издава-
њето и враќањето. Сè што е земено
скоро ништо не е вратено. По изја-
вата на ученикот што ја води, книж-
ниот фонд од година на година сè по-
веќе се смалува. Сега има едва око-
лу 500 книги! И тоа се книги што не
се бараат, бидејќи не претставуваат
никаков интерес.

Сето ова се должи, ми се чини,
пред сè на фактот што преподава-
телскиот совет на гимназијата не по-
лага никаква грижа, не се води ни-
каква контрола над ученичката би-
блиотека, која се предава од генера-
ција на генерација секоја година (на
VII-те класови).

Професорската библиотека е доста
поголема и богата. Таа се обновува
и со нова литература, но служи ис-
клучиво само за професорите. Дали
се користи и колку, тоа не може да
се види. Се прашуваме дали би тре-
бало да постои професорска библио-
тека? По наше мнение таква може
да постои само како **прирачна**, само
со **стручна** литература, а не да има
семожна литература, како што е сега.

Во врска со училишните библио-
теки треба да се извлече заклучок,
дека Библиотечниот центар во содеј-
ство со Советот за просвета на НРМ,
односно со советите за просвета на
околиите, треба да поведат сериозна
грижа во секој однос за нивното сре-
дување. Особено кога се има пред-
вид дека не може да има добра шко-
ла без уредена библиотека. Во тој од-
нос многу треба да придонесат пре-
подавателите по литература; за нив
треба да биде најголема срамота ко-
га не е уредена библиотеката при
училиштето. Тие треба да дадат по-
мош и за уредувањето на општин-
ските и градските библиотеки. Тие
треба да бидат главните иницијатори
меѓу учителите за уредувањето на
библиотеките како на училиштата,
така и селските и градските воопшто.

Р. Митрова

СОВЕТУВАЊЕ ЗА ДЕТСКА ЛИТЕРАТУРА И БИБЛИОТЕКИ

По иницијатива на Сојузната комисија за детска литература и печат при Советот на друштвата за грижи за децата и младината од Југославија*, на 19, 20 и 21 мај 1955 г. во Сарај, крај Скопје, се одржа пошироко советување за детската литература и библиотеките. Советувањето имаше за цел да ја разгледа работата за унапредување систематското проучување проблемите на детската книжевност; организирањето пропагандата на добрата книга помеѓу младите читатели и развивањето критериумот кај родителите, преподавателите и пошироката јавност воопшто во избирањето на детска литература; популаризирање на друштвената иницијатива за отворање детски библиотеки.

На советувањето, освен членовите на Комисијата за детска литература и печат при Советот на друштвата за грижи за децата и младината од Југославија, присуствуваа издавачи, педагози, просветни работници, библиотекарите и детски писатели.

На ова советување беа изнесени четири реферата. Главниот реферат беше посветен на општествената ролја на детската литература. Во него се третираше прашањето на кој начин во нашата јавност да ѝ се обезбеди на детската книжевност она место кое и' припаѓа по своето културно-воспитно значење. Во рефератот беше даден осврт за развитокот на детската литература кај нас и во светот. Освен тоа беше даден анализ за дејноста на Комисијата за детска литература и печат и за сите фактори заинтересирани околу издавањето на

детската литература. Овој реферат го одржа Марија Крсмановиќ, секретар на Комисијата за детска литература и печат при Советот на Друштвата за грижи за децата и младината од Југославија.

Во врска со пропагирањето на книгата преку училишните библиотеки поднесе реферат Андон Г. Андоновски, секретар на Друштвото на библиотекарите на НРМ („Училишната библиотека — жариште за пропаганда на добрата книга помеѓу децата и родителите“). Во него беа посочени повеќе фактори за ширењето на добрата книга (училиштето со училишната библиотека, учителите, професорите и библиотекарот, изложбите на книгата, домашната библиотека и родителите; детските библиотеки и др.). Покрај ова во рефератот беше дадена слика во бројки за положбата на училишните библиотеки во НР Македонија.

Другарката Милица Воиновик, од Библиотечниот центар на НР Србија, го одржа рефератот „Работата со децата и младината во јавните библиотеки. „Во него беа изнесени проблемите на градските и училишните библиотеки. Истакната беше исто така потребата од взаемна соработка и дополнување.

Библиотекарот од Љубљанската пионерска библиотека, Франце Бохонт, го поднесе рефератот „Пионерската библиотека во Љубљана — центар за естетско воспитување“. Во него беа изнесени напорите за создавањето и отворањето на оваа библиотека, како и придобиењето искуства во текот на работата од нејзиното основување до денеска. Особено беше истакнат фактот дека Пионерската библиотека во Љубљана ја про-

* Совет друштва за старање о деци и омладини Југославије, Београд.

ширила својата дејност и во друг правец: таа организираше курсеви за цртање, рецитирање и глума, ритмика и др. Секоја новоизлезена детска книга е пропагирана меѓу децата преку драмски изведби на фрагменти со глума од страна на театрални артисти.

После одржаните реферати се разви обемна дискусија. Главно таа се движеше околу издавачката дејност и проблемите на литературата за деца и младина, материјалните тешкотии околу наградувањето на детските писатели, за Законот за издавачките претпријатија, кој треба да ја запре издавачката стихија и комерцијализмот при издавањето на детската литература. Освен тоа, беше потцртано дека во иднина не би смеело да се дозволи големо скратување на класични дела, со кое се губат нивните уметнички и педагошки квалитети. (Случајот со издавањето на „Робинзон Крузо“ на 16 странички!).

Ова советување не завлезе во естетската преценка на современата книжевност за деца и младина, туку ги дискутираше практичните проблеми: детската книга, печатот, нивната популаризација, недостатоците во овој вид издавачка дејност, како и неопходноста од организирање детски библиотеки.

Ваквите среќавања, навистина, не можат дефинитивно да ги разрешат поставените проблеми, но во секој случај тие можат многу да придонесат повеќето поставени актуелни прашања да се претресат и да и' се објаснат на јавноста, која пак, од нив покрената, би можела да помогне да се дојде полесно до правилно и навремено разрешување. Од ова јасно произлегува дека вакви среќавања и советувања се потребни и препорачливи, затоа што нивната корисност е навистина голема и важна.

Андон Г. Андоновски

СОВЕТУВАЊЕ СО БИБЛИОТЕКАРИТЕ ОД НАУЧНИТЕ И СТРУЧНИ БИБЛИОТЕКИ НА НРМ¹⁾

На 1 јули о. г. во просториите на Народната библиотека се одржа првото советување со библиотекарите на научните и стручните библиотеки од НР Македонија. На советувањето присуствуваа и претставители од управите на установите на овие библиотеки.

Ова советување го организира Друштвото на библиотекарите на НРМ. Претседателот на Друштвото, другарот Митко Зафировски, го одржа ре-

фератот „Состојбата и проблемите на научните и стручните библиотеки во НРМ“. Констатирано беше дека и овие библиотеки во својот десетгодишен развиток постигнале значаен напредок како во своето организационо поставување, исто така и во квантитативното и квалитативното обогатување на книжните фондови. После рефератот се разви плодна дискусија.

На крајот, врз основа на рефератот и дискусијата беа донесени заклучоци за идните задачи. Во заклучоците се подвлекува потребата од обезбедување нужни простории за библиотеки, оспособување библиоте-

¹⁾ Материјалите од ова советување ќе бидат објавени во идниот број на „Библиотекарска искра“.

карски кадрови преку курсеви и семинари, формирање во Скопје сервис (претпријатие) за набавка на инострана литература. На библиотеките им се препорачува и понатаму по пат на меѓународна размена на публикации да го обогатуваат својот книжен фонд, при тоа да се стремат кон при-

бирање книги од соодветната област на науките за кои е наменета библиотеката. Освен тоа им се препорачува по донесувањето на Општиот закон за библиотеките да изготват Правилник за внатрешното уредување и користење на книжниот фонд.

А. А.

LES BIBLIOTHEQUES YUGOSLAVES. Zagreb, 1954, pp. 61

(izd. Union des Associations de Bibliothécaires de la République Populaire Fédérative de Yougoslavie)

Сојузот на југословенските библиотечарски друштва во 1954 г. издаде еден преглед на библиотеките на Југославија. Прегледот е краток, сумарен, но точен и дава јасна претстава за разгледуваниот предмет. Тоа му чини чест на Сојузот. Брошурата излезе на двата главни европски јазици: француски и англиски. **Во рачете ми е францускиот екземплар.**

Во брошурата најнапред се дава еден историски преглед на политичките, културно-просветните и црковните услови во разните републики и во врска со тоа се изнесуваат и можностите за развој на литературата и библиотечарството. Да се изнесат тие работи така кратко и во исто време така прецизно, како што е направено во оваа брошура, не е лесно. Не е лесно, оти разните покрајини на Југославија во разни временски периоди се наоѓале слободни, или потчинети на разни држави и народи, со повеќе или помалку култура.

Најнапред се фрла еден општ поглед на Средниот век, при кое точно и беспристарно е истакнато местото на Македонија како лулка на словенската култура и литература. Потоа е изнесено значењето на периодот од Ренесансот до векот на про-

светата, кој за западните наши републики имал големо значење, додека за Србите и за нас, Македонците, значи долговековно ропство и културен назадок.

Во XV в. е изнесена преродбата на сите југословенски народи и во врска со тоа културниот напредок и новиот полет во развојот на читалиштата и библиотеки.

„Нова Југославија“ после 1944 г. е време кога библиотечарството достигнува до својот расцвет во сите Народни Републики.

На крајот на брошурата е даден преглед на библиотечарството на секоја република одделно: Србија, Хрватска, Словенечка, Босна и Херцеговина, Македонија и Црна Гора.

„Во Македонија, — се вели во брошурата, — каде што се јавуваат почетоците на славјанската литература, во средниот век имало многу манастири, кои како интелектуални огништа, имале важни библиотеки“. Потоа говори за библиотеката на Охридската Архиепископија, за културните мачнотии през турското ропство, дека во 1833 г. во Велес била основана една мала взаемна библиотека. Потоа зборува за читалиштата во втората половина на XIX в., за

библиотеката на Цинот; дека во 1912 год. Македонија е поделена на три дела, од кои најголемиот и' е доделен на Србија и дека одвај после ослободувањето од 1944 г. Македонија добива национална слобода и можност да ја развива својата култура на својот сопствен јазик.

Потоа говори подробно за националната библиотека во Скопје, за библиотеката на Медицинскиот факултет, Гардската библиотека, Малцинската библиотека, Градската библиотека во Битола; за библиотекарското друштво во НРМ и за Библиотечниот центар при Народната библиотека во Скопје.

Андон Г. Андоновски

БИБЛИТЕКАРСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА*

Афтобиограф (грч.) — писател кој сам ја пишува својата биографија

автобиографија (грч.) — книжевен род со кој писателот го опишува сам својот живот

* Покрај најупотребуваните библиотекарски изрази и зборови земани се и зборови околу книгата и печатарството. Не се давани сите значења на зборовите, но се земени во обзир само значењата кои се однесуваат поблиску до библиотекарството, односно книгата и печатарството.

При изборот на термините и давањето на објаснувањата се користев со следните речници и енциклопедии:

1. *Vocabularium bibliotecarii*, commencé par Henri Lemaitre, revu et augmenté par Anthony Thompson. Paris, UNESCO, 1954

Оваа брошура е најдобро свидетелство за културниот напредок на ФНРЈ воопшто и за НР Македонија посебно.

Г. К.

УНШТЕ ЕДНА ДЕТСКА БИБЛИОТЕКА

На 22 мај 1955 год. при библиотеката во населбата „Автокоманда“ свечено се отвори ново детско одделение. Просторијата за книгите како и читалната е модерно уредена. Овој оддел во читалната има 18 седишта. Книжниот фонд изнесува над 2000 книги.

автограм (грч.) — види: **автограф**

автограф (грч.) — збор или спис

кој извесно лице го напишало своерачно; своерачен потпис

автографија (грч.) — вештина за умножување автографи

2. Klajić, Bratoljubiv: *Rječnik stranih riječi i kratica*. Zagreb, Državno izdavačko preduzeće Hrvatske, 1951

3. *Nouveau petit Larousse illustré*, 70 e Edition. Paris, 1955

4. ВУЈАКЛИЈА, Милан: *Лексикон страних речи и изрази*, у редакцији Д-р Светомира РИСТИЌА и Д-р Радомира АЛЕКСИЌА. Београд, „Просвета“, 1954

5. **Свезнање**, под уредништвом П. М. ПЕТРОВИЌА. Београд, „Народно дело“, 1937.

автографирам — изработувам со помошта на копирање, умножувам автографи

автографоманија (грч.) — страст за собирање своерачни потписи и ракописи на големите и прочуените луѓе

автографски — своерачен, свое-
рачно напишан; изработен по пат на копирање со помошта на така нареченото **автографско мастило**

аграфија (грч.) — губење способноста за пишување; болест која се јавува вследствие извесни заболувања на мозокот

адаптација (лат.: adaptatio) — прилагодување, приспособеност; примена

адаптирам (лат.: adaptare) — прилагодувам, преуредувам; приспособувам

адаптија (лат.: adaptio) — види: адаптација

аднотација (лат.) — види адаптација

аднотирам — види: аотирам

акростих (грч.) — песна, при која процентите, а понекогаш и крајните букви (или слогови) даваат некое име, некој збор или реченица

акцепција (лат. acceptio) — примање, прифаќање, усвојување

акцесија (лат.: accessio) — дојдување, пристапување, приближување, пристигнување, присоединување; дополнување

албум (лат.: album — бело) — белина, книга со бели листови, која треба да се исполни со слики во бои, цртежи и сл.; споменар, спомен-книга; книга за собирање потографи, поштенски картици со слики, марки и др.

алма-матер (лат.: alma mater) — мајка хранителка — назив за универзитет, висока школа

алманах — календар, годишник, зборник кој излегува годишно

анаграм (грч.) — најнапред: обратно читање на еден или повеќе зборови, напр.: **мир** е анаграм од **Рим**, **роб** — од **бор**; загонетка која се состои во тоа што буквите на еден збор се пишуваат по друг ред; збор направен со преместување букви од друг збор со различно значење (пр. **боса** — од **соба**)

анакреонски — по името на грчкиот лирски поет **Анакреон** (560—478 пред нашата ера), т.е. нежно, мило лесно, кратко

анакреонтичари — група немски поети од XVIII век кои, по углед на Анакреон, пееле милни, понекогаш и фриволни песнички

анали (лат.: annales, annus — година) — годишници, летописи

анепиграф (грч.) — спис кој кој нема наслов

анонимен (грч.) — безимен, без потпис, непотписан; непознат, неизвесен

анонимус (неолат.: anonymus) — непознат, непотпишан, писател кој ги објавува своите работи без потпис

анопистограф (грч.) — напишаното или отпечатеното само од една страна

анотација (лат.: annotatio) — забелешка, објаснение

анотирам (лат.: annotare, adnotare) — прибележувам, забележувам, запишувам, запаметувам; земам на знаење

антиквар (лат.: antiquarius) — купувач и продавач на старини, купувач и препродавач на книги

антикварен (лат. antiquarius) — стар, старински; половен, употребуван

антикварница (од лат.: antiquus — стар) — продавница на стари книги (и на стари предмети)

антологија (грч.) — збирка од книжевни одбрани дела (цели или фрагменти); збирка на нешт^о најубаво; збирка на четива одбрани спрема нарочни цели и мерки

апокрифен (грч.) — скриен, забранет, лажен; **апокрифни списи** — списи или книги кои црквата не ги признавала како канонски (за разлика од канонските)

апокрифи (грч.) — забранети списи или книги од средниот век

апологет (грч.) — оној кој говори или пишува одбрана, бранител; црквен писател кој го брани христијанството против неверничките и еврејските нападки; застапник и бранител на некое учење

апологист — види: **апологет**

археографија (грч.) — опишување и издавање стари пишани паметници, документи

архив и **архива** (лат.: archivum) — место каде се држат и чуваат стари документи, списи или акти

архивалии (неолат.: archivalia) — списи кои се наоѓаат во архивот; повелби, документи

архивист (неолат.: archivista) — титла на државен службеник од архивистичка струка

архивистика — наука што се бави со изучување на архивските материјали (стари документи)

архивиски — кој припаѓа на архивот, стар

атлас (грч.) — книга со географски карти

афис (грч.: affiche) — оглас, јавна објава

афоризам (грч.) — збиена реченица, сожета духовита мисла за животот и светот; куса реченица полна со смисол; мадра поучна изрека

Б

балада (фрц.: ballade) куса лирско-епска песна, обично со содржината врзана со некоја легенда или приказка; поетски расказ

белетристика — забавна книжевнос од секаков вид

библиобус (фрц.: bibliobus, sm.) — автомобил за подвижна библиотека

библиогнозија (грч.) — познавање на книгите,

библиограф (грч.) — познавач на книги, составувач на спискови

библиографија (грч.) — помошна наука која што се занимава со опишување на печатни дела. Може да биде азбучна, хронолошка или систематска.

библиолатер (грч.) — човек кој премногу ги сака и ги цени книгите

библиолатрија (грч.) — наука за книгата

библиоман (грч.) — страстен собирач на книги од повеќе обзира, на пр. поради оригиналноста на печатот, староста, реткоста, техниката опрема и др.

библиоманија (грч.) — страст за собирање книги, книгољубие

библиопол (грч.) — книжар, продавач на книги

библиотаф (грч.) — оној што своите книги тешко ги позајмува

библиотека (грч.) — збирка од книги (српскохрв.: книжница)

— продолжува —